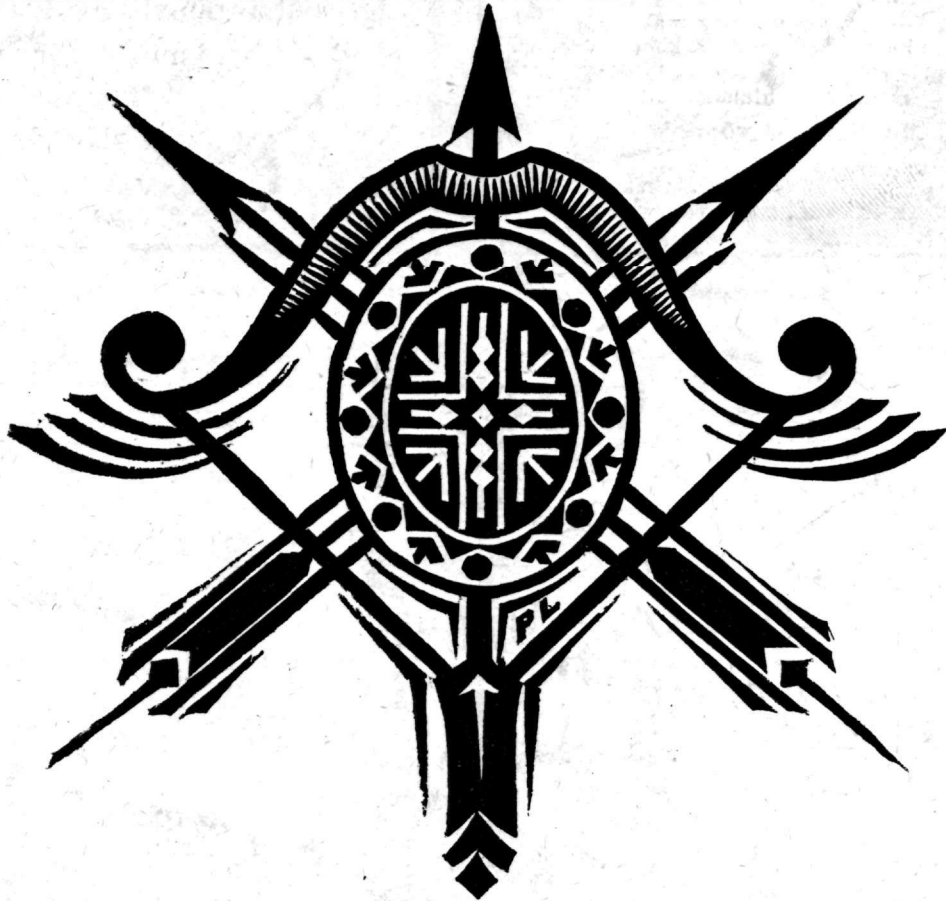

SÕIAASIANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

XIII. AASTAKAIK

NR. 27.28 • 11 JUULIL • 1931.

A/L „EXPRESS“

suvine sõiduplaan 1931. a.

Kiirauriku liin

Tallinn — Helsingi

Väljasõit Tallinnast:

igal esmaspäeval kell 3.15 hom.
„ kesknädalal „ 11
„ reedel „ 16 (4 p. l.)

Väljasõit Helsingist:

igal teisipäeval kell 10.30 hom.
„ neljapäeval „ 10.30
„ laupäeval „ 17.15 (5.15 p.l.)

Sõidupiletite hinnad 1. juulist alandatud.

Kajutis Sm. 75.— } üks ots.
Kajutita „ 50.— }

Lapsed 5—10 aasta vanuses maksavad pool hinda, kui nad kajutis omaette kohta ei tarvita. Gruppides sõitjatele ja ekskursioonidele võimaldatakse hinnaalandust.

Muudatused võimalikud.

Esindus Tallinnas: **A. J. Trankmann & Ko.**

PIKK 43. TEL. (20) 3-59 ja (2) 16-89.

Julius Rosing

Riidekauplus S. Karja 9.

Telefon 10-84.

Soovitab oma rikkalikust laost:

Villaseid- ja siidkleidirõudeid

Mantlirõudeid

Ülikonna- ja

palituriideid

Igatseltsi puuvillaseid riideid kodu- ja välismaa vabrikutest.

Hinnad võistlemata odavad.

Toetage kodumaa tööstust ja ärge hinnake pimesi ainult välissaadusi!

PROOVIGE:

„GRANIIT“ — põrandalakkvärvi

„DURO“ — põrandalakki

„FURNITOL“ — mööblilakki

„GRAFOLIN“ — lakkvärvi

ja Teie üllatute
meie toodanguist.

O.Ü. H. GRAF & E. JÜRGENS
Tallinn.

Uutele alustele rajatud kaitseväe spordivõistlustest ja kehalise kasvatususe katsetest.

J. Tõrvand.

Üldist tunnustamist on leidnud väide, et kaitsevägi oma kehalise kasvatususe tööga ja sportliste võistlustega suurelt ja nimelt elustavalt on mõjutanud meie rahvusliku sportlase liikumise tempot. Kaitseväes valitsev sportline vaim on sellesse liikumisse kaasa tõmmanud paljud tuhanded noori mehi, kes teenistusest vabanemisel ka edaspidi ühel või teisel viisil spordivad. Sport kaitseväes seega mitte ainult ei hoiu värskena kaadri kehalist jõudu, vaid loob eeldused ka tagavaraväelaste kehalise värskuse paremaks alalhoidmiseks. See suur positiivne mõte jääb spordile ja kehalisele kasvatusesele alati.

Kuid sportliste võistlustega ja kehaliste katsete toimetamisega on kaasas käinud ka mõningad negatiivsed nähtused, mis olid tingitud nii võistluste kui ka katsete korraldamise ja tulemuste hindamise alustest. Need viimased, lühidalt kokkuvõetult, olid 1929. aastast alates järgmised:

- võistlustest osavõtt vabatahtlik, kuid iga võistleja tõi oma väeosale (ja diviisile) punkte;
- eelmisest järgnevalt avaldati Kamini käsukirjas väeosad ja diviisid „võidukuse“ järjekorras;
- kehalise kasvatususe katsetest osavõtt oli sunduslik; katsete tulemused asetasiid väeosad ka paremuse järjekorda;
- võistlused peeti ühes klassis, jaotades osavõtjad vaid aruande korras kaadriks ja ajateenijaks;
- võistluste kavades olid roobastikku nii individuaalsed kui meeskondade võistlusalad, kusjuures mõlema liigi aladel oli kaunike arv puhtsõjalise iseloomuga võistlusi.

Neil üldistel alustel korraldati võistlused ja katsed 1929. a. ning samuti võist-

lused 1930. a., kuna katseid sellel aastal ei toimetatud.

Kahe aasta kestusel saavutati uusi kogemusi ning ühtlasi ilmesid ebasoovitavad varjuküljed.

Et võistluse ja katsete tulemused andsid väeosale (diviisile) teatud koht Kamini käsukirjas, siis mõnel pool hakati liiga kirglikult igatsema kõrgemat kohta. Palju aega pühendati vaid spordile, sportliste võistlustele ja katseteks ettevalmistamisele. Selle juures jäid kõrvale ja ei leidnud küllalist tähelepanu mõningad väga tähtsad puhtsõjalised väljaõppe alad. Põhimõttelt väga soovitav konkurents kujunes ebaterveks.

Võistluste ja katsete kavade lähemal vaatlemisel osutusid teatud ulatuses ülekooamatuteks, mis nõudis hulka aega ja tööd nii võistluste kui ka katsete tegeliku läbiviimisel. Eriti silma paistsid kavades sellised alad, nagu jao orienteerumisejooks ja sõjalised seitsme- ja viievõistlused, mis iseendast küll väga huvitavad, kuid mis siiski ei taga nende võistluste eesmärgi taotlemist. Näiteks jao orienteerumisejooks. Siin valiti välja grupp kaitsevälasi ohvitseri juhatusel ja hakati „drillima“. Niisuguste drillitud jagude saavutused muidugi ei annud ülevaadet harilikkude jagude võimetest. Seitsme- ja viievõistlustel leidis alasiid, nagu laskmine, mis on väga soovitavad, kuid mida siiski spordivõistlustest võib kõrvale jätta (on ju rida laskevõistlusi). Samuti tundus, et võib kavades ära jätta vehklemine tääckidel ja espadronidel kui alad, mida harrastab võrdlemisi väikene arv kaitsevälasi.

Püüdes kõrvaldada sportlisest liikumisest kaitseväes kõik, mis ebaterve ja mis tundub ülealusena või liig koormavana, on käesoleval aastal revideeritud

nii hindamise aluseid kui ka kavasid ja selle revideerimise tulemusena ilmus (Kamini käsukiri 10. VI. nr. 125, mis kohtadel juba teada. Selle käsukirja ja kavstaa-bilt antud erimääruste kohaselt edaspidi leiavad aset nii võistlused kui ka katsed, kuid uutel alustel. Neist võiks märkida:

- võistlustest osavõtt vabatahtlik (nagu ennegi);
- väeosad (diviisid) ei võistle;
- võistluste aeg — augusti esimesel poolel ja nimelt 8.—9. aug., et hiljem mitte segada lahingulise väljaõppe alasid;
- võistluste kavades on kõik, mis vähegi võimalik, välja jäetud; võistlusi saab läbi viia endise kolme päeva asemel kahe päevaga.
- võistlustest osavõtjate arvu on vähendatud kulude kokkuhoiu vajadusel (diviisist senise 60 võistleja asemel vaid 40);
- nii võistluste kui ka katsete üksikute alade kavadesse võtmisega kriipsutatakse alla, et spordi ja kehalise kasvatusel abil kaitsevägegi tahab saada mehi, kes täielikult valitsevad oma keha raskust, lignedes kümnepõistlejate tüübile;
- katsed on kõikidele kaitseväelastele kord aastas, kusjuures katsete aeg on määratud nii, et nad vähem segaksid teisi väljaõppe alasid.

Et edaspidi nii sportlistel võistlustel kui ka katsetel väeosad (diviisid) omavahel ei võistle, võib see vast vähendada ülemuse tähelepanu spordi ja kehalise kasvatusel alal. Isiklikult tahaks uskuda, et seda ei juhtu. Meie peame ajaga ühes sammuna. Aeg aga on tõstnud kehalise kasvatusel ühiskondliste nähete esiritta ja kaitseväge huvides pole hakata teda sealt tahapoole tõrjuma. Küll aga on kaitseväge juhtide kohus hoolitseda, et igale õppe ja kasvatusel alale jääks vajalik tähelepanu meie väga piiratud teenistuseaja raamides.

Siinkohal tahan eriti alla kriipsutada kehalise kasvatusel katsete mõtet. Meie ei saa veel tõendada, et kogu rahvas on haaratud sportlisse liikumisse. On vaja veel teatud tõuketegurite olemasolu. Katsed, mis sunduslikud kõikidele ajateenijatele, võivad omalt poolt sarnaseks teguriks olla. Alad, mis katsete kavast ek-

sisteerivad, on võetud nii, et ajateenijad kõik arendaks no bedust (60 m jooks kandamiga) ettekujutatava tule all, vastupidavust (1500 m jooks), lahinguvälja ja vabamaastiku jooksu (tõkkejooks), kaugus- ja kõrgushüpet ning ülemise keha ja käte tugevust (granaadiviske, kuulitõuge, keha tõstmine rippes). Kaader teeb läbi samad katsed ja seega tahes-tahtmata tuleb harrastada samu alasid, milles treeneritakse ajateenijaid.

Soov, et sport ikka ja ikka rohkem saaks massidesse kantud, on põhjustanud ka uue korralduse, et spordimärk antakse just katsetel ülesnäidatud tulemuste kohaselt. See annab, tahaks loota, ka sunduslikele katsetele vabatahtliku võistluse innukuse.

Treening võistlustest osavõtmiseks ja katsetele ettevalmistust peaks sündima nii, et ei läheks kaotsi aega, mis obligatoorselt kuulub teistele väljaõppe aladele. Et võistlused edaspidi ikka ja ikka enam kalduvad individuaalsel suunale, sportlase enda rahulduseks ja rõõmuks ja vaid kaudselt väeosa anks, siis ka kaitsevälased-sportlased leiavad aja, millal end individuaalselt treenerida konfliktist sattu-mata teenistuseliste nõuetega. Harjutamise võimalusi kaadrile teatud ulatuses pakub juba igapäevane töö ajateenijatega kehalise kasvatusel alal. Vaja vaid aktiivselt ja igal juhul tegelikult kaasa elada sõdurite kehalise kasvatusel õppusi.

Kehalise kasvatusel katsed ei vaja minu arusaamise kohaselt erilisi ettevalmistusi. Katsed peavad ju näitama vaid seda, mis meie kaitseväge kaader ja ajateenijad suudavad igal ajal kehalise värs-kuse mõttes pakkuda. Sellepärast eriline ajakulu katsetele ettevalmistamiseks (nagu oli seda 1929. aastal) on kogunisti üleaurune.

Sport ja kehaline kasvatus kaitseväes on olnud ja saab ka edaspidi olema tähtsaks teguriks meie rahva üldises kultuurilises loominguks ja arenemises. Selles teadmises tahaks näha, et tänavustel võistlustel Narvas ja sügisestel katsetel kaitseväelaste sportlaste pere ja kogu ajateenijate mass innukalt annavad oma parema, sammudes nagu senigi alalist eduteed.

Meie jalaväe väljaõpe ja punktilaskmine.

A. Traksmann.

Minu lühike märkus möödunud aasta „Sõduri“ nr. 47/48 laskeasjanduse õpetamise kohta jalaväes on kutsunud esile meie ajakirja veergudel elava mõttevahetuse, kus on sõna võtnud, ühelt poolt anonüüm autor meie rivijuhtide hulgast — K. L. — maksva süsteemi kritiseerijana, teiselt poolt — meie jalaväe inspektor — lugupeetud O. Sternbeck — selle korra kaitsjana.

Veel enne, kui küsimus minult üles tõsteti avalikult on — teiste inimeste poolt — küsimus ametlikult üles tõstetud kaitsevägede staabis.

Igaühele, kel viimasel ajal on olnud juhus lähemalt tähelepanna meie laskeasjanduse arengut jalaväes, jääb tundmus, et sel alal sünnib tõepoolest midagi, mis ei ole enam päris selge ega kooskõlas nende arusaamistega, mis meil valitsevad meie jalaväe väljaõppe kohta üldse. Küsimuse selgitamine on osutunud seega möödapääsmatuks.

Möödunud mõttevahetus on kahtlemata toonud mitmesegi küsimusse selgust. Kahjuks meil veel puudub siiski oskus mõtteid väljendada lühidalt. Kuna vaielused on valgunud laiali, siis arvan asjale kasu tuua sellega, et kujunenud seisukohad põhimõteteliste küsimustes lühidalt kokku võtan ühes minu isiklike arvamustega nende kohta.

Mille ümber õieti keerleb kogu vaielus?

Kardinaalse küsimuse ümber: kas meie praegune laskesüsteem, niisugusena nagu ta on kujunenud tegelikus elus, nõuab mõningaid korrektiivse või mitte?

K. L. väidab, et „jah“. Paljude teiste tähelepanekud ütlevad samuti — tingimata!

Lugupeetud O. Sternbeck pikemas uurimuses, nagu ta ise ütleb, „kaitseb maksivad põhimõtteid ja nõudeid“.

Tähelepanelikult jälgides nii K. L. kui O. Sternbeck'i mõttekäike, mulle paistab, et mõlemad seisukohad vähemalt põhimõteteliste küsimustes ei olegi nii opositsioonilised kui esialgu näib. Sest kaitstes „põhimõtteid ja nõudeid“, jalaväe inspektor ise paljastab terve rea ideelisi vastolusid ja tegelikus elus ettetulevaid väärnähteid, mille olemasolu ainult vastuvaidlematult nõuab mõningate korrektiivide sisseviimist kogu maksvasse süsteemi. Olgu siinjuures tä-

hendatud, et, kõneledes maksvast süsteemist, ma mõtlen mitte seda teoreetilist süsteemi, mis on fikseeritud eeskirjadega ja õppekavadega, vaid tegelikku süsteemi, nagu ta meil on kujunenud väeosades. Viimase üheks iseloomustavaks jooneks ongi asjaolu, et ta enam ei ole täielikult kooskõlas meie jalaväe väljaõppe üldiste eesmärkidega, nagu need on määratud maksvates ametlikkudes eeskirjades ja õppekavad.

Siin peitubki meie praeguse tegeliku olukorra ebaloogilisus laskeasjanduse alal.

Et lugu on nõnda, selles lugupeetud O. Sternbeck ja K. L. näivad olevat täiesti ühel arvamusel. Vaielus on tekkinud vaid põhjuste pärast, miks niisugune olukord on tekkinud.

Kuid fakti enda üle ei vaielda ja ei saagi vaielda, selleks nähted tegelikust elust kõnelevad liig selget keelt. Fikseerime tõsiolud veel kord:

— meie kulutame laskeasjanduse õpetamisele ebaratsionaalselt tunduvalt rohkem aega ja energiat, kui seda lubavad ametlikud õppekavad, tuues sellega kahju teistele, ka väga tarvilikkudele õppealadele jalaväes;

— laskeasjandus ise tegelikus elus on arenenud äärmiselt ühekülgses punktilaskmiseks, kus hoopis tahaplaanile on jäänud selle õppeala lahingulised ülesanded.

Oma esimeses artiklis ma nimetasin meie praeguse laskeasjanduse „ühekülgses rekorditamiseks“, mitte seepärast, et meie punktilaskmises oleksime jõudnud juba mingi maailma üllatavate rekorditeni (niisuguste tagajärgede saavutamine mõne aasta jooksul oleks ju olnud lihtsalt algeliste loodusseaduste rikkumine), vaid püüdes sellega märkida seda üldist ideelist suunda laskeasjanduses, nagu ta on välja kujunenud viimaseil aastail. Nüüd, pärast nimetatud mõttevahetusi, võin kinnitada, et jään täiel määral selle nimetuse juure, sest ta on tõestatud fakt, kuigi lugupeetud O. Sternbeck täpsalt näitab, et meie mingite rekorditeni ei olegi veel jõudnud.

Kas maksab hakata veel pikemalt tõestama, et niisugune „ühekülgne rekorditamine“ laskeasjanduse enda ja teiste õppeainete arvel on ilmselt vastolus nii meie

jalaväe- ja laskeeskirjadega kui maksvate ametlike õppekavadega, mis ometi on kategooriliselt kohustatavad täitmiseks senikaua, kui nad ei ole muudetud. Arvan, et mitte, sest see on ilmselt selge meile kõigile.

Meie jalaväe väljaõppe praeguse eesmärgi saavutatavuse kohta laskeasjanduse alal lugupeetud O. Sternbeck väljendab siiski ühes kohas väga tõsist kahtlust, tähendades („Sõdur“ nr. 21/22, lk. 601):

„Kas meie praegustes väljaõppeoludes üldse on võimalik heade kiir- ning näpslaskurite massiline väljakujunemine... sellele küsimusele vist küll keegi ei võanda ilma pikema kaalumiseteta jaatavalt vastata. Isiklikult ei hellita mina selleks suuri lootusi...“.

Need mõtted väärivad tähelepanu. Sest niisuguste laskurite väljaõpetamine on ju terve meie jalaväe „mõte olla“. Selle eesmärgi eitamine tõstab otsekohe üles küsimuse: milleks siis veel õieti kogu meie jalaväe ettevalmistus?

Ma isiklikult ei jaga siiski mitte ülaltoodud pessimistlikku otsust. Nähtavasti on autor siin peamist rõhku pannud mõistele „heade“. Kuid meie jalavägi õpib ju paljuid alasi — kaevumist, gaasikaitset, vaatlust, rivi, teotsemist maastikul jne., jne., kus meie samuti tahaksime näha „häid“ tagajärgi. Ei ole raske väita, et samuti nagu kõigil teistel aladel, ka laskeasjanduses, oodatavaid tagajärgi meie tahes-tahtmatult oleme sunnitud võtma mitte absoluutselt, vaid relatiivselt, sealjuures neid püüdes järjekindlalt parandada. Nagu selgub, peab seda eriti tegema laskeasjanduses, tähendab ju O. Sternbeck ise, et „lahingulaskmine mõõtmata distantsidele üksiklaskurile ikka ja alati on puhas loterii“. Seega ei peaks meie jalaväe ideelise juhi väikesed kahtlused meie laskeõpetajate võimedes veel mitte kõigutama meie eeskirjades määratud jalaväe väljaõppe üldisi eesmärke. Seda enam, et sama autor oma viimases artiklis „Sõdur“ nr. 25/26 „Laskekursuse tulemusi noorteüksustes“ annab vägagi kiitva otsuse punktilaskmises saavutatud tagajärgede kohta ühes pataljonis. Tuginedes neile andmetele, meie võiksime näiteks järeldada, et tulevikus meie rügementides ei ole enam mingit tarvidust viita aega punktilaskmisega, vaid võiksime siin peamiselt rõhku panna lahingulisustele harjutustele ja laskmistele.

Olles seega fikseerinud eesmärgi ja

praeguse olukorra, peatume veidi lähemalt nende põhjuste juures, mis selle olukorra on loonud. Nagu juba tähendasin, arvamused siin lähevad põhjalikult lahku. K. L. näeb põhjusi peamiselt maksvais korraldustes, nagu võistlused, laskeasendid jne., kuna lugupeetud O. Sternbeck kogu süü veeretab meie laskeõpetajate kaela. Oma väited sel alal ta resümeerib 5. punktis („Sõdur“ nr. 19/20, lk. 564), mille lühike kokkuvõte on: ebaratsionaalne, lohakas õpetamine ja halvasti korrashoitud relvad. Järgneb tõsiselt esitatud küsimus: „mis on kõigel sellel tegemist süsteemiga ja nõuetega?“

Nagu alati niisugustel puhkudel: tõde siingi asub mõlemate vaidlevate poolte vahel. Tõtt kõnelevad nimelt mõlemad autorid. Kui neilt loendatud nähted summeerime, siis saame kätte kõik põhjused, mis meid on viinud kujunenud olukorrani. Siinjuures olen täiesti kindlasti veendunud, et K. L. poolt loendatud põhjused on kaugelt domineerivad. Need on algtegurid, mille olemasolu ainult võimaldas teiste tekkimise. Nimetatud küsimuse selgitamine on kõige lähemalt seotud vaielustega „punktilaskmise“ ja „lahingulaskmise“ tähtsuse ja ulatuse kohta jalaväes, millele eriti jalaväe inspektor oma artiklis pühendab pikki veerge.

Milles seisab õieti küsimuse peatum?

Meie L. E. I § 79 „Muudatused“ määravad õppe- ehk punktilaskmise eesmärgi järgmiselt: „õppelaskmine on tehniline eelkool (minu harvendus) lahingutingimustes laskmisele.“

Sama § 115 määrab, millal alata lahingulaskmistega: „...kohe pärast seda, kui on omandatud kindel tabamine 100 m distantsil. Seejärel jätkatagu neid harjutusi vaheldumisi õppelaskmisega („sesoonid“ — Ameerika eeskujul?) (minu harvendus) sõduri tervel teenistuseaja vältusel igasugustel ilmastiku ja maastiku tingimustel, nii et oleks võimalik õppelaskmisel saadud õpiseid otsekohe ära kasutada“.

Nii ametlikud nõuded.

Miks neist ei peeta kinni tegelikus õppetöös? Kindlasti mitte seepärast, et meie laskeõpetajad seda ei taha, vaid kõigepealt seepärast, et viimaseil aastail kujunenud „süsteem“ (õigemini süsteemitus) seda enam ei võimalda.

Sest meil jalaväes on juba mitmet aastat ja kuni kõige viimase ajani käimas kõige halastamatum ühekülgne prapaganda

Poola Küttide Liidu ülemjuhataja

Kindral Wladislaw Jaksa-Rozen †

Kindral W. Jaksa-Rozen sündis Podooolias 29. märtsil 1875., suri Varssavis 24. juunil 1931. Kadunu oli väljapaistvaid võitlejaid Poola uuestisünni eest juba enne Maailmasõda. Elukutselise ohvitserina astus Maailmasõjas marssal Pilsudski lüüglionidesse, Poola vabadussõjas teenis Poola armees vastutavatel kohtadel. 1929. aastast kindral Jaksa-Rozen juhtis edukalt Poola küttide tööd isamaa kaitses.

Kindral Wladislaw Jaksa-Rozen

õppe- ehk punktilaskmise kasuks. Lööge lahti meie viimaste aastate „Sõduri“ aastakäigud ja vaadake järele, millest seal leiab tarvilikuks kirjutada isiklikult meie jalaväe inspektor. Väga üksikud erandid välja arvatud, ei ole seal muud, kui ühekülgne õhutamine punktilaskmisele, igasugu arvestustega, numbrite rägastikuga, tabelitega, radikaalidega jne., jne. Sageli esinevad võrdlevalt iseseisvate väeosade laskevõistluste tulemused jällegi punktide summadega ja muude andmetega, mille põhjal siis tehakse igasugu järeldusi nimetatud väeosade kohta. Kas ei ole lugupeetud O. Sternbeck'i viimanegi artikkel „Laskekursuse tulemusi noorte üksustes“ parimaks pärliks teiste samade pärlite reas, mille arv ja lehekülgede kogusumma on austust äratavalt suur. Ka on meie amet-

likkudes käsukirjades seniajani avaldatud ainult üksikute õppealade tulemusi.

Lisaks ideelisele propagandale on tulnud võistlused, mille kohta juba nii palju kõneldud.

Ma olen väga kaugel mõttest, nagu ei tuleks hoopiski propageerida meie jalaväes punktilaskmist. Ei! Seda tuleb ka teha ja väga hea, kui seda teeb vanem juht. Kuid kui vanema juhi tähelepanu pöörduv ainult sellele, siis ärgem imestagem ega kurjustagem, kui meie laskeõpetajad kõigest eeltoodust on teinud kõigiti oludekohased järeldused.

Kümme aastat tagasi meie algasime oma laskeväljaõpet lahingulaskmiste väga tugeva rõhutamisega. Teenides tol ajal rivis, mäletan veel väga hästi, kuidas igal sammul siis rõhutati harjutuste, märkide

ja maastiku mitmekesisust. Kuidas „said pähe“ need, kes sel alal polnud küllalt leidlikud ja virtuooslikud. See oli kahtlemata ühekülgus, mis on toonud kahju laskeasjanduse normaalsele arengule. Kuid nüüd meie oleme kaldumas teise — vastupidisesse — äärmusse, mis meie jalaväe üldisele väljaõppele võib tuua veel suuremat kahju kui eelmine.

Meie L. E. I § 27 kõneleb laskeõpetuse tagajärgede kontrollimisest. Igaüks, kes selle § tähelepanelikult läbi loeb, veendub vastuvaidlematult ühes, nimelt, et ta elulisi nõudeid meie jalaväe väljaõppe alal üldse ja laskeasjanduse õpetamise alal, eriti viimasel ajal, on tublisti ignoreeritud. Eriti on päris süstemaatiliselt mööda mindud järgmisest nõudest, mis eeskirjas trükitud sõrendatult:

„Seepärast on keelatud paljaste üksikutel harjutustel välja löödud tabamisprotsentide ja teiste puhtarvuliste ja tihti juhusliste andmete põhjal kokku seada ülevaateid üksikute osade ettevalmistuse kohta või koguni kompaneid, eskadrome, rügemente jne. niisuguste andmete põhjal üksiteisega võrrelda. See kutsub ainult esile sõjaväelisele vaimule kahjulikku üksikute juhitud auahnust, ebatervet võistlust üksuste vahel ja lubamata abinõude tarvitamist — paremale kohale pääsemiseks.“

Kas L. E. I autor 1923. a. ei ole olnud prohvet selles, mis sünnib ta enda algatusel aastal 1930—31?

Samas § öeldakse järgmist:

„Vanemate ülemate ja inspekteerivate järelevalve ja kontroll peab kindlaks tegema mitte ainult seda, missuguseid tagajärgi on annud õpetus selles või teises üksuses. Tingimata nõuetav on ka põhjuste leidmine, mis takistavad õpetuse edukust ühes või teises väeosas.“ (Minu sõrendus.)

„...Kõik päevakäsud ja ringkirjalised teadaanded... sisaldagu nähtud töö igakülgset arvustust, valgustagu igakülgset selle töö puudusi (minu sõrendus).“

Mulle tundub, et neis eeskirjalistes mõtetes väljendubki meie laskeasjanduse ühekülgse arengu peamine ja kaaluvam põhjus. See on nimelt äärmiselt ühe-

külgset toimetatud ideeline propaganda, ühenduses järjekindla ühtlase kontrolli puudumisega, mis oleks hinnanud kogu tööd ta tervikus. Kogu töö igakülgse arvustuse asemel, nagu seda nõuab eeskiri, oleme võistluste kaudu igal aastal kindlaks teinud ainult seda, missuguseid tagajärgi on annud õpetus üksikutel õppealadel, jättes täiesti tähelepanemata, kuidas ja milliste abinõudega, aja ja energia kuluga need tagajärjed väeosades on saavutatud ning kuidas see on mõjutanud meie jalaväe väljaõppe üldisi ülesandeid.

Meie oleme kõik täiel määral teadlikud õppelaskmise kui tehnilise eelkooli suures tähtsuses ja tarvilikkuses. Seega võiksid tulevikus meie mõttevahetustes täiesti ära jääda ilmatu pikad korduvad tõestused sel alal — nad ei vii meid karvaväärtki edasi. Kirjutades kahe käega alla hüüdsõnale: „heale lahingulaskmisele viib ainult üle väga hea punktilaskmise“, meie just selle viimase põhimõtte teostamise nimel nõuame järjekindlat kontrolli selles, kuidas teostatakse punktilaskmise õpetamist väeosades. Kontrolli ja mitte ainult võistlusi! Et see tarvilik eelkool oleks hea, selleks on tarvilik, et mitte ainult tagajärjed oleksid head, vaid et ka need tagajärjed oleksid saavutatud ja saavutatavad meie kavades ette nähtud ajaga. Mis sunnib siis laskeõpetaja töötama hästi? Mitte ainult nõutavate tagajärgede saavutamine üldse, vaid nende saavutamine täpsalt ette nähtud ajaga. Nii kõrgel arvamisel kui võidakse olla ka võistlustest, viimased seda ometigi mitte selgitada ei suuda, mispärast käsukirjades ja mujal avaldatud võistlustagajärjed ei kõnele ometi mitte palju meie väeosade tõelistest võimetest. Ka ei virguta ainult võistlused meie laskeõpetajaid veel mitte oma võimete maksimaalsele arendamisele, kui sellega kaasas ei käi kontroll, et esitatud tagajärjed olgu saavutatud ettenähtud aja jooksul. L. E. I § 142 tähendab, et „ettekirjutatud programmi punktide täitmist võib tihti saavutada kõige mõtetumatuupimisega“, milleks meil punktilaskmine sageli ongi kujunenud. Sama § eeskirjas nõuab vaatuste korraldamist, mis „peavad tingimata kindlaks tegema, kui võrt silmas on peetud väljaõpetuse üldist eesmärki ja üldiseid põhimõtteid.“ Kui palju niisugusi „vaatusi“ meil

Lendur-veltveebel Eduard Kahm †

Meie lennuväe peres on lein. 26. juunil kell 1430 lahkus oma teenistuskohuste täitmisel surma läbi kv. lendurite reast ja kaasteenijate keskelt kv. lendur veltveebel Eduard Kahm.

Eduard-Juljus Jaani poeg Kahm sündis 13. novembril 1898. a. Läänemaal Sinalepa vallas. Lõpetanud gümnaasiumi kolm klassi. Maailmasõja ajal teeninud Vene lennuväes. Eesti Vabariigi lennukke astunud teenistusse 19. augustil 1921. a. Määratud maalennu salka noorema aviomotoristi kohale. Aviomotoristina osa võtnud Eesti lennuväe külaskäigust Poola lennuväele 17. aug. 1923. a. Lennuväe rügemendi lennukooli lõpetanud väga hästi ja kinnitatud sv. lenduri kutses 21. juulist 1925. a. 1. aprillist 1927. a. määratud eskadrill nr. I lenduriks, hiljem üleviidud Üksik lennuväe divisjon nr. I samale kohale, mille koosseisu kadunu kuulus kuni surmani.

Abielus 27. oktoobrist 1923. a. Leinama jäid abikaasa, ema ja kaks alaealist last.

Eesti Vabariigi lennuväe ridades oli kadunu tüsedamaid kujusid, õhus parima lendurina, maapeal hea ja südamliku sõbrana, nii tundsid ja mälestavad teda kaasteenijad.

Olgu mälestus sinust kestev!

Lendur-veltveebel E. Kahm

viimasel ajal on tegelikult korraldatud ja millistele tulemustele seal on jõutud?

Kokkuvõttes: punktilaskmine ja võistlused punktilaskmises iseendast mitte ainult ei ole ideeliselt vastolus meie jalaväe väljaõppe üldiste eesmärkidega, vaid nad on koguni väga ilusad ja tarvilikud kaasabinõud nende eesmärkide saavutamiseks. Kuid need ilusad asjad halvavad silmapilkselt kogu jalaväe väljaõppe mõtte siis, kui nad kujunevad kõik domineerivaks näheteks, kutsudes välja kõige mõtetuma tuupimise. Arvan, et selle ideelise seisukoha tulevikus võime võtta algtoena, mille üle ei pruugiks enam vaielda.

Kui see laskeeskirjaga täpsalt kooskõlas põhimõtteline seisukoht ükskord läbi lööb ka meie tegelikus laskeväljaõppes, siis, loodan, et oleme kõige raskemast üle saanud ning tarvilikud korrektiivid meie töös selguvad siis iseenesest.

Muud vaielusküsimused lugupeetud O. Sternbeck'i ja K. L. vahel on juba rohkem

kõrvalise tähtsusega ning ei vääri pikemat tähelepanu. Paari nendest tahaksin siiski lühidalt puudutada.

Nimelt eeskätt laskeasendite küsimust.

Laskeasendite suhtes peame konstaterima, et lugupeetud O. Sternbeck'i algatusel meil laskeasjanduses on pääsnud mõjule väga ohtlik ideeline suund, mis 1928. a. „Sõduri“ nr. 39/40, lk. 1110 on löökmõttena väljendatud järgmiselt:

„Punktilaskmises vintpüssidest tõusime tänava otsustavalt maast lahti.“ Seda mõtet on hiljem korratud „vähemate vendade“ poolt ning lõputulemusena kohapeal on loodud üldiselt arvamine, et püstilaskmine käelt on eelistatav kõigile teistele asenditele. Selle arusaamise tekkimist nooremates juhtides soodustab mõjuvalt veel asjaolu, et see asend kui kõige raskem, nõuab tegelikult äraõppimiseks mitu korda rohkem tööd ja aega, kui, näiteks, laskmine lamades, mille-tõttu laskeradadel meil peamiselt lastakse

ikka püsti asendis. Niisuguse püsti käelt asendi eelistamise teistele asenditele loen isiklikult ilmselt kahjulikuks meie jalaväe üldisele väljaõppele, mis võib tõsioludes meile minna maksma mitmevõrra kallimalt, kui lamades laskmise rõhutamine, millest „Sõdur“ nr. 15/16, lk. 460 kõneleb O. Sternbeck ise. Olen täiesti veendunud, et kõigile meie püüetele vaatamata punktilaskmise tagajärjed püsti käelt lastes meie ajateenijale jäävad siiski vägagi keskpäraseks ja kõikuvateks, nagu see on ka tegelikult lahingus. Või ustakse tõsiselt sellesse „tulistamisesse tarbekorral käigul“, mille üle on tekkinud vaielus. On parem, kui meie siin ei tee endale mingeid illusioone, vaid selle asemel muretseme teisi relvi, mis veel rünnakut võiksid toetada viimse võimaluseni, näiteks granaadipildujad, püssgranaadid jne.

Ka ei maksa väga liiga ülistada püsti käelt laskmise tähtsust teistes lahinguolukordades. Kõnelda ja kirjutada selle üle võib ju paljugi, kuid on vägagi küsitav, mis kõigest sellest kannatab välja tõsise tuleproovi.

Kuid on tõsiasi, et meil tuleb hästi õppida — laskma muuseas ka püsti, toetatud püssiga. Lugupeetud O. Sternbeck väidab, et püsti laskmine on „põhiasend“ toelt laskmisele. Ma väidaksin enne ümberpöördu: toelt laskmine on põhiasend käelt laskmisele. Selle põhimõtte järele ju meie talitamegi, alates laskmist noortega ikka toelt. Püsti käelt laskmine on iseendast väga ilus sportline nähe, kuid olemasolev aeg tõmbab meile kindlad piirid selle spordi harrastamisele reameeste õpetamisel. Siinjuures mainitakse küll Ameerikat, tähendades, et seal kõik laskmised kuni 200 yardini sünnivad püsti käelt. Õnneks on teistes riikides vaated selle kohta siiski palju teistsugused, ja püsti käelt laskmine harilikult esineb lasketabelites kaunis harva.

Mis puutub selle ookeanitaguse suurriigi jalaväe tegelikku desse väljaõppe oludesse, siis olgu tähendatud, et need on meie jalaväe inspektorile sama tundmata, kui meile kõigile. Kas või ainult see asjaolu peaks meid sundima kõige suuremale ettevaatlikkusele kõige selle kohta, mida teeb Ameerika.

Üks on päevaselge, nimelt, et meie õpetöö pinevus on suur, aega seega väga vähe. Kaadrit ähvardab ülekoormatus töös. Arvan, et niisuguses olukorras meie jalaväe üldine ettevalmistus ainult võidab, kui aegaviitva püsti

käelt laskmise reameestele viime 200 meetrilt — 100-le meetrile, ja kaadriks 300 m — 200 meetrile. Kuna N. Vene jalaväe paremate laskurite laskedistants lahingulaskmistel ulatub eeskirjades 800 sammuni, siis peame tõsiselt võtma kaalumisele ka meie paremate laskurite laskedistantsi suurendamise toelt lastes vähemalt kuni 500 m.

Lugupeetud O. Sternbecki ja K. L. vaielustes on üles tõusnud veel üks huvitav küsimus, mida alatakse järgmiste sõnadega:

„hüda on aga selles, et seda kohtadelt oodatavat ja isegi eeskirjaliselt nõutud materjali seni üldse näha pole olnud. Edasi tähendatakse: „mitme aasta jooksul on nende ridade kirjutaja ka „Sõduri“ veergudel katsunud välja kutsuda mõtteavaldusi laskeväljaõppe küsimuste kohta.“

Et meie rivijuhtkond laskeväljaõppe küsimustele „Sõduri“ veergudel kuni kõige viimase ajani on suhtunud tagasihoidlikult, on tõsiasi, mida teab iga selle ajakirja lugeja. Meie usume ka heal meelel, et lugu eeskirjaliselt nõutud materjalidega pole olnud parem. Faktiline järeldus siit näib olevat hõlpus: meie rivijuhtidel puudub huvi laskeküsimuste vastu ja hea tahtmine algatuse avaldamiseks sel alal.

Tundub nagu käidaks põhimõtte järgi: „rääkimine on hõbe, vaikimine — kuld“.

Meie usume meeleldi, et see järeldus on õige. Kuid sama hästi teame ka, et põhjused, mis nimetatud olukorra laskeväljaõppe alal on tekitanud, ei olene eeskätt mitte meie rivijuhtidest, vaid asuvad hoopis teisel.

Paar näidet nende põhjuste illustreerimiseks.

1. näide. Mõni aeg tagasi isiklikult kõneledes ühe väeosa ülemaga, viimane avaldas muuseas järgmiseid mõtteid: konkurents väeosade vahel laskmisel on täiesti moonutanud väeosade vahekorrad. Hiljuti sain kuulda, et X pataljonis on leiutatud väga hea abinõu padrunite kiireks ümberlaadimiseks, mis meie halva laskemoona juures omab suure tähtsuse. Saatsin kohe kohale oma relvuri, palvega võimaldada tutvuneda nimetatud abinõuga, et oleks võimalik olnud viimast ka omale valmistada. Korduvaile palvetele vaatamata minu relvurile seda siiski ei võimaldatud, sest seda loeti „äri“ saladuseks. Kuid relvur pikkade katsete järele leidis abinõu ise — arvan paremgi veel kui oli X väeosas.

Kas maksab veel imestada, et niisuguses õhkkonnas meie rivijuhtide ja laskeõpe-

tajate kogemused ja leiutised ei satu avalikkuse ette või jalaväe inspektuuri kätte.

2. näide, „nende katsete“ alalt „Sõduri“ veergudel. Ei saa ütelda, et „Sõdurigi“ veergudel poleks tehtud vähemalt nõrku katseid ühte-teist kirjutada laskeküsimuste üle. Kuid need katsed on kõik eranditult kõige armetumalt maha kritiseeritud — lugupeetud O. Sternbeck'i poolt isiklikult. Sama saatuse osaliseks on saanud ka K. L. mõtteavaldused — ikka ja alati samade kuldsete põhimõtete alusel, et „põhjendused pole olnud küllalt kaaluvad, andmed küllalt veenvad“ jne., kuna kõik see, mis teiselt poolt pikalt ja laialt ette tuuakse, pidi muidugi olema vaba kõigist nimetatud puudustest. Kas Teie, lugupeetud O. Sternbeck usute ka, et niisugune vaimline õhkkond alluvail lõpuks ära hävitab igasuguse tahtmise oma mõtete ja tõekspidamiste avaldamiseks? Kui K. L. avaldas soovi kirjutada „Sõduri“ laskeküsimuste üle, siis ta eeltingimuseks oli, et see sünniks täiesti anonüümselt. Ma ei tahtnud alul võtta ta soovi tõsiselt. Kuid ma näen nüüd, et ta oli siiski „meie olukorda“ ses suhtes hinnanud väga õieti. Sest mitte ainult, et K. L. mõtted on armutult tunnustatud „toanurgakese huvide“ kõrguseks, vaid eraviisil ma olen kuulnud mõndagi, mis temaga siis oleks tehtud, kui ta nimi teada oleks olnud. Kuidas klapib see kõik „katsega välja kutsuda mõtteavaldusi laskeväljaõppe küsimuste kohta?“ Arvan, ja sellega ühineb vististi rõhuv enamik meie rivijuhtkonnast, et kõik see on vaid — sõnad. Süsteem, mida sel alal meil tegelikult ideaaliks peetakse, on väljendatud teisel, nimelt „Sõdur“ nr. 17/18, lk. 503—504, kus tsiteeritakse — muidugi jälle — Ameerikat. Väljavõtte sisu on kokku võetud mõttega „tsentralisatsioon on äärmine.“

Muidugi ka see on süsteem, mis annab end kaitsta, kuigi rohkem küll Ameerikas kui meil.

Tõesti imelik tundub see kõik kõrvaltvaatajale. Meie jalaväe inspektor kurdab ise avalikult, et keskasutisel puuduvad võimalused katsete korraldamiseks, tehes etteheiteid, et meie jalaväe juhid ei saada ega avalda oma kogemusi, kuid ise sealjuures loob täiesti võimatu ideelise õhkkonna igasuguseks mõtteavalduseks. See ilmne ideeline vastolu on üks iseloomustavaid jooni meie laskeõpetuse alal.

Peetagu meeles: algatus rahuajal on tarvilik kõigepealt juhile, mitte alluvale. Seega juht, ülemus, peab allu-

va virgutama algatuse avaldamisele. Ja kui juht tahab, et alluv oma algatust ja tahet avaldaks, siis ta peab olema valmis ka sellele, et see tahe vähemalt osaliselt võib olla sihitud tema tõekspidamiste vastu. Ei meeldi see ülemusele, siis — sureb algatus välja — ning süüdistada sealjuures võib ülemus ainult iseend!

Kõige ülaltooduga ma ei ole mitte suutnud puudutada kõiki küsimusi, mille kohta on sõna võetud viimastes vaielustes laskeväljaõppe alal. Kuid olen valinud tähtsamad. Oma seisukohad neis küsimustes võtaksin kokku järgmistes põhilauses, mis minu arvates peaks võetama tõsiselt kaalumisele korrektiividena meie praeguse laskeasjanduse väljaõppe süsteemi parandamiseks.

1. Panna maksma meie laskeasjanduse õpetamisel seaduslik kord, viies tegelikult ellu meie ametlikkude eeskirjade ja õppekavade nõuded. Selleks:

a) lõpetada ühekülgne ideeline propaganda punktilaskmise kasuks nii kirjanduses kui ametlikkudes käsukirjades. Käsukirjades kas fikseerida meie õppetöö tulemused kõigis õppeainetes või seda hoopiski mitte teha;

b) kaotada ebaterve konkurents väeosade vahel punktilaskmises, milleks organiseerida võistlused punktilaskmises nii viisi, et nad oleksid rajatud rohkem individuaalsele alusele;

d) ellu viia järjekindel, ühtlane kontroll, mis peab tagama, et ka tegelikus õppetöös ei oleks rohkem ega vähem favoriseeritud õppeaineid, vaid et töö areneks tasakaalustatult, kooskõlas jalaväe väljaõppe üldiste eesmärkidega. Eriti reameeste kursusel tuleb järjekindlalt rõhutada lahingusisulisi harjutusi ja laskmisi.

3. Aja säästmiseks laskmine püsti käelt viia: reameestele 200 m — 100 meetrile, kaadrile — 300 m — 200 meetrile. Selle vastu tõsta laskedistsants toelt laskmisel vähemalt kuni 500 meetrini.

4. Meie tegelikus õppetöös laskeasjanduse alal luua niisugune ideeline õhkkond, mis soodustaks ka meie rivikaadris „huvi ja entusiasmi“ arenemist laskeasjanduse vastu ning algatusrohket tööd sel alal.

Olen veendunud, et nimetatud mõtete elluviimine laskeväljaõppes on vaid aja küsimus. Ei sünni see mõnesugustel põhjustel kohe, siis ta teostub hiljem. Kuid ta teostub, sest seda nõuab töö, mille teenistuses oleme.

Soome Kõrgema Sõjakooli vastukülaskäik Eesti Kõrgemale Sõjakoolile.

Soome Kõrgema Sõjakooli vastuvõtt Tallinna sadamas 2. juulil 1931.

Pildil näha (vasakult paremale) ltn. Reeder, major Rattas, kol. K. Laurits, major A. Sinka, kol. H. Brede, kol. A. Traksmann, kol. Olbrei, major Grabbi, major Metstak, kol. G. Leets ja teised V lennu õpilased.

Vastastikune tutvumine.

Kolonel H. Brede ja kolonel Per Zilliacus.

Külalised sadamast lahkumas.

2. juulil s. a. kell 1000 jõudis Tallinna Soome kahurpaat „Uusimaa“, tuues külalistena meie Kõrgemale Sõjakoolile 36 Soome Kõrgema Sõjakooli õpilast ja õppejõudu, eesotsas kooli ülema kolonel Per Zilliacus'ega. Sadamas võttis külalisi vastu Kõrgem Sõjakool terves koossei-

sus eesotsas Kaitseväge ühendatud Õppeasutiste ülema H. Brede'ega. 2. juulil oli külalistele korraldatud vastuvõtt Tallinnas, 3. juulil viibiti Narvas, kus tutvuneti Narva lahinguväljaga, 4. juulil viibisid Soome külalised uuesti Tallinnas, kust lahkusid 4. juuli õhtul Helsingi.

Tagavaraväe ohvitserid kordamisõppustel.

5. üksikus jalaväe pataljonis.

Äsja möödunud 13. ja 14. juuni töid Rakveresse suurel hulgal külalisi kokku. Nendel päevadel korraldati Rakveres 5. üksiku jalaväe pataljoni juures kahepäevased kordamisõppused tagavara-

Esimesel kordamisõppuse päeval tutvustati tagavaraväe ohvitseri praeguse kaitseväe organisatsiooniga, tagavaraväe ohvitseride arvestamise reeglitega, väeüksuste formeerimisetöödega jne. Ülevaatliku pildi

Tagavaraväe ohvitserid ühes õpetajatega 5. üks. jal. pat. kasarmu ees

väe ohvitseridele, milliseid õppusi juhtima ja õppetöö käiku jälgima olid kohale sõitnud vanemaid kaitseväe juhte nii pealinnast, kui Narvast. Teiseks peeti samal ajal s. o. 14. juunil Rakveres suurejoonelist kaitseväe lennupäeva, mille sissetulek oli ette nähtud vigastatud lennuväelaste abiandmise kapitali heaks ja milline haruldane pidustus meelitas lennuasjanduse vastu huvitudjaid kokku isegi väljastpoolt Viirumaa piire.

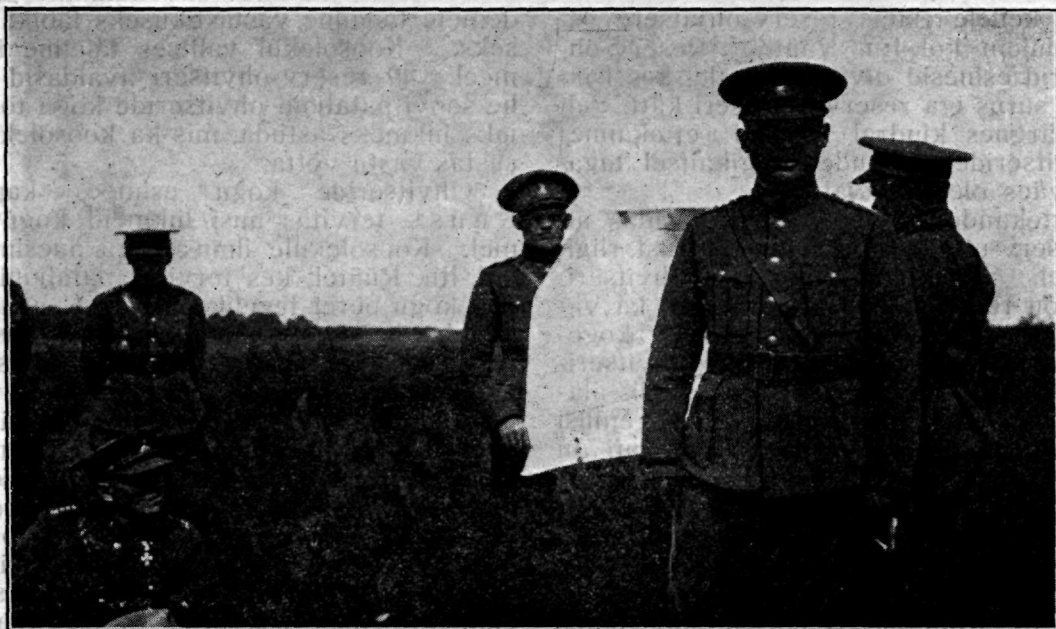
Tagavaraväe ohvitseride kordamisõppustele kutsumine sündis Kamini ksk. 9. 5. 31. Nr. 95 ettenähtud alustel ja korras. Õppuste eesmärgiks oli peamiselt sidemete loomine tegevasteenistuses olevate kaitsevällastega, tagavaraväe ohvitseride teadmiste värskendamine mõningate loengutega ja praktiliste töödega ja tagavaraväelaste huviäratamine riigikaitset käsitleva kirjanduse uurimise vastu.

tagavaraväe ohvitseridele nende ülesannetest ja kohustest tagavaraväes olemise ajal andis diviisiülem kindral-major A. Tõnisson.

Kordamisõppuste teine päev algas sisesejuhatava loenguga taktika alal. Poolteisttunnilises hästiläbitõötatud ettekandes selgitas kolonel Traksmann tagavaraväe ohvitseridele meie lahingutegevuse üldiseid põhimõtteid ja jalaväe tähtsust lahingutegevusel eriti meie oludes J. E. II osa ja uue „Lahingueeskirja“ alustel. Ettekannet illustreerisid väga mitmed skeemid.

Kolonel Traksmanni loengu lõppedes sõideti autodel linnast välja maastikule. Rakvere-Kadrina maantee ja raudtee raionis lahendasid tagavaraväe ohvitserid grupijuhtide juhatusel ühe ülesande pealetungi ja teise kaitse alal. r—n.

Taktikalise ülesande arutamine tagavaraväe ohvitseride õppustel 14. juunil s. a.

Esiplaanil kolonel Traksmann. Vasakul all patül 5 kolonel Paavijaan.

10. üksikus jalaväe pataljonis.

Kaitseministri käsukirjaga olid kokku kutsutud kahepäevasele kordamisõppusele 13. ja 14. juunil s. a. kõik mobilisatsiooni korral 10. üks. jalaväe pataljoni kuuluvad reservohvitserid. Õppuste ajaks oli valitud laupäev ja pühapäev, et reservlasi võimalikult vähemaks ajaks oma igapäevasest tööst ja tegevusest eemale tõmmata.

Eeltööd reserv-ohvitseride vastuvõtmiseks olid juba eelmisel päeval lõpetatud ja pataljoni tegevteenistuses olevad ohvitserid ootasid huviga reserv-ohvitseride kohale jõudmist, et tutvuneda ja süvendada sõprust kaasvõitlejatega, kellega sõja korral tuleb ühiselt kodumaal kaitsmisel töötada.

Reservlaste kogumine oli ettenähtud laupäeva hommikul kell 0900, mis ajaks ka õppusele kutsutud ohvitserid olid kohale ilmunud. Kuus ohvitseri oli õppustest vabastatud.

Õppuste läbiviimiseks olid reserv-ohvitserid jaotatud 5 grupp. Kella 0900-ks rivistati gruppide järjekorras kõik reserv-ohvitserid, samuti ka pataljoni kaader-ohvitserid, pataljoni õppesaalis. Täpsalt ettenähtud ajal, kell 0910 esitati pataljoni-

ülemale kol.-leitnant R ü ü t e l'ile õppustele ilmunud reservlased. Tugev ja südamlik käepigistus, mille järele asusid grupid õppesaalis oma kohtadele, et alata tööd.

Kolonel-leitnant R ü ü t e l tervitas südamlikus kõnes härrasid reserv-ohvitseri, lõpetades kokkutuleku eesmärkide meeletuleusega, mis oleksid:

- õppida tundma üksikeid;
- koos tutvuneda selle tööga, mis meid ootab mobilisatsiooni korral;
- värskendada osaliselt teadmisi üksikutel aladel ja näidata teid, milliste järele end ise ettevalmistada.

Pataljoniülema avakõnele järgnes major L a n g o loeng, teemal: „Väeüksuse rahu- ja sõjaaegne organisatsioon ja üldine olukord, milles teostub mobilisatsioon.“

Loengus major Lango selgitas reserv-ohvitseridele piltlikult meie väeüksuse rahu- ja sõjaaegse organisatsiooni. Tutvustas reservlasi nende raskete, kuid tähtsate ülesannetega, mis neil täita mobilisatsiooni korral.

Major Lango loengu järele rivistati reserv-ohvitserid ja kaader-ohvitserid

gruppide järjekorras õppesaalis. Kell 1100 ilmus diviisiülema kindral G. Jonson, kellele esitas reserv-ohvitseri pataljoniülema kol.-lt. Rüütel. Reserv-ohvitserid esinesid diviisi ülemale, kes isiklikult surus iga reserv-ohvitseri kätt. Sellele järgnes kindral Jonsoni ettekanne: „Ohvitseride ülesanded riigikaitsel tagavaraväes olemise ajal.“

Ettekandes diviisi ülem kriipsutas alla reserv-ohvitseride suurt tähtsust riigikaitsel. Sõjakorral kuni 80% ohvitseridest on reservlased, mispärast on ka väga tähtis, milline ettevalmistus ja kogemused juhtimise alal on reserv-ohvitseridel. Reserv-ohvitseridel on tarvilik alaliselt oma teadmisi täiendada ja kogemusi saavutada sõjaväelises töös. Samuti on vajalik ka sõprusühenduste loomine ja süvendamine reserv-ohvitseride ja tegevteenistuses olevate ohvitseride vahel.

Pärast kindral Jonsoni ettekannet kogusid kõik ohvitserid, diviisi ülemaga eesotsas, kasarmu esisele ühiseks pildistamiseks. Pildistusele järgnes ühine lõunasöök pataljoni kasiinos.

Et tööaeg piiratud ja täpsalt jaotatud, siis pidi ka lõunalauas ruttama, et jälle kell 1330 õppuseks kohal olla, kus järgnes Harju Kv. Ringkonna ülema kol.-leitn. Schvartz'i loeng: „Tagavaraväe-ohvitseride arvestamise reeglid ja tagavaraväe-ohvitseride väetüksustesse ilmumise kord käsutusväe kokkukutsumisel või mobilisatsiooni väljakuulutamisel.“

Kol. leitnant Schwartz juhtis reserv-ohvitseride tähelepanu sellele, et sagedasti tuleb ette eksimisi arvestamise reeglite täitmisel. See raskendab aga kaitsevähingrühma asutise tegevust, mispärast tihti tuleb ette arusaamatusi ja hiljem üksikuile isikuile toob soovimatuid sekeldusi.

Pärast kava kohaselt tutvustati reserv-ohvitseri väetüksuse formeerimise töödega. Pataljoni ülem tutvustas alul kõiki üldiste aluste ja põhimõtete mobilisatsiooni tööde alal. Sellele järgnes gruppide viisi praktiline tutvumine tegeliku formeerimistööga.

Reserv-ohvitserid praktiliselt teetsesid tegeliku formeerimistöö juures.

Õppuse lõpul pataljoni ülem veel kord juhtis tähelepanu töö üksikasjadele, tegi lühikese kokkuvõtte formeerimistöödest ja käesoleva õppuse tulemustest.

Lühikesele vaheajale järgnes pataljoni ohvitseride kogu erakorraline üldkoosolek. Koosoleku eesmärgiks oli tagava-

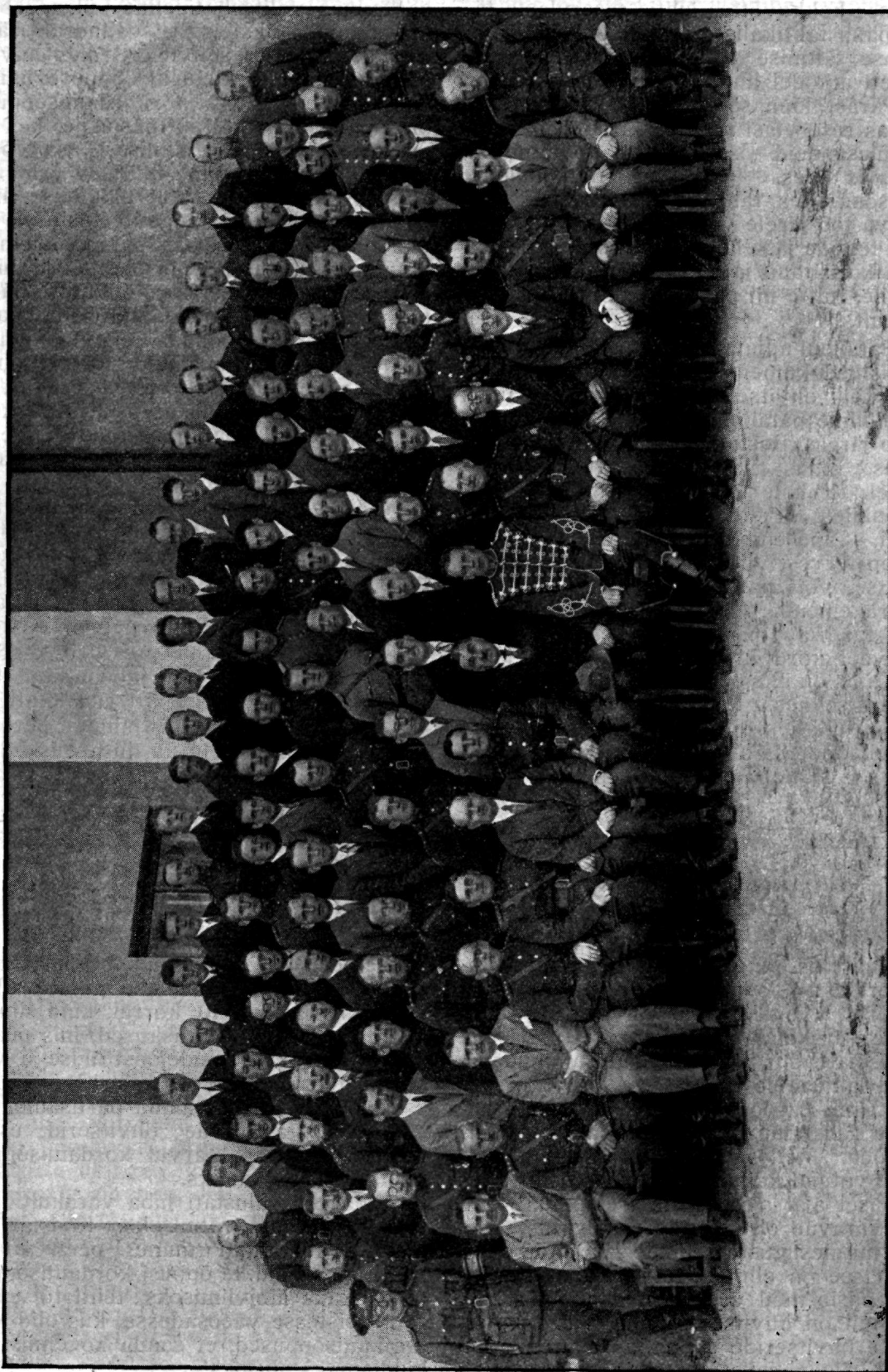
raväes ja tegelikult teenistuses olevate ohvitseride ühistunde süvendamine ja sidemete loomine vastastikuseks läbikäimiseks. Koosolekul valitses täieline üksmeel. 49 reserv-ohvitseri avaldasid kohe soovi pataljoni ohvitseride kogu toetajaks liikmeks astuda, mis ka koosolek otsustas vastu võtta.

Ohvitseride kogu esimees kapten Kuusk tervitas uusi liikmeid kogu nimel. Koosolekule ilmus kogu auesimees kol.-lt. Rüütel, kes tervitas pataljoni nimel kogu peret tegeliku liitumise puhul ja avaldas headmeelt, et alus vastastikuseks koostööks on rajatud. Jääb ainult seda tegelikult teostada.

Avaldati rida soove teadmiste täiendamise ning koostöö ja sõpruse süvendamise alal: kui korraldatakse pataljonis mingisugune tähtsam õppus või loeng, kui on teostamisel pataljonis mõni pidupäev, et siis sellest ka reserv-ohvitseridele saaks teatavaks tehtud, et soovikorral võiks osavõtta. Seega saaks reservlased täiendada ja värskendada oma teadmisi ja kaasa sammuda sõjakunsti arenemisega ning luua tihedamat sidet tegevteenistuses olevate ohvitseridega. Peale koosolekut palus pataljoni ülem kõiki äsja liitunud ühisperet pataljoni poolt kasiinos korraldatavale õhtusöögile. Ühises lauas istudes tutvuneti üksteisega, süvendati sõprusühendusi ja harutati muljeid tehtud tööst. Lõbus ja meeleolurikas koosviibimine ei võinud aga kesta kaua, sest järgmisel päeval algas varakult töö, milleks oli vaja puhata, et koguda energiat ja jõudu, sellepärast varakult lahkusid kõik, kes koju, kes ühisesse eluruumi puhkama.

Pühapäeva hommikul viimaseni olid kõik õigel ajal kohal. Täpsalt kell 0800 algas major Margussoni sissejuhatav ettekanne taktikast, kus tutvustas reservlasi praegusaja taktika iseäraldustega, pealetungi ja kaitselahingu põhimõtete-ga. Järgnes leitnant Andersen'i ettekanne õhukaitsest. Mõlemad loengud said suure tähelepanu osaliseks. Sellega lõppesid sissejuhatavad loengud, et asuda praktilisele tööle maastikul. Kasarmu esisele olid kogunud juba autod, millel loengu lõppedes sõideti Järve jaama juure, kus taktikalise ala üldjuht — 3. diviisi staabi-ülem kolonel Parv tutvunes reserv-ohvitseridega, mille järele grupid ettenähtud kava järele asusid töö juure. Kella 1500-ks koguti Raudalu ja Pärnu maantee lahkmeele, kus kindral Jonson lü-

Tagavaraväe ohvitserid kordamisõppustel 10. üks. jal. pataljonis, juuni 1931.

Keskel divül 3. kindral G. Jonson ja patül 10. kol. Rütüel.

hikses kokkuvõttes juhtis reservlaste tähelepanu taktikaliste ülesannete otstarbekohase täitmise tähtsusele. Selle järele sõideti autodel linna ühisele lõunasöögile.

Pärast lõunasööki pataljoniülem tutvustas reservlasi uute eeskirjadega ja andis ülesandeid iseseisvaks töötamiseks reservis olles. Järgnes pataljoniülema lõppsõna, kes tähendas, et kahepäevase pineva töö järele võib julgesti tagasi vaadata tehtule ja sellega täiesti rahule jääda. Veel kord tänu ja südamlük „nägemiseni“ kõigile, mitte nii palju ametlikult kui sõbralikult.

Pataljoni adjutandi juures lahendatakse teenistusdokumentide küsimus. Sealsamas kõik ohvitseride ühine pere kandis enda nime pataljoni külaliste raamatusse. Selle järele rivistati kõik ohvitserid õppesalis. Ilmus diviisiülem pataljoniülema saatel. Kohale toodi pataljoni lipp. Pataljoniülem seletas kogu pere ühise sümboli — lipu embleemi. Pärast seda kanti lipp terve rivi rinde eest mööda, et iga ohvitser võis näha lippu, mille all ühineb 10. rügemendi pere. Pärast lipu äravii mist kindral Jonson lühikeses kokkuvõttes veel kord kriipsutas alla seda tähtsust, mis on üksmeel ja üksteise tundmisel kaitseväes. Et paljud reserv-ohvitserid on pataljoni ohvitseride kogu toetajateks liikmeteks astunud, siis on see tervitatav ja näitab, et 10. rügemendi ohvit-

serkonnas valitseb täieline üksmeel ja arusaamine üksteisest. Kindral tänas veel kord reserv-ohvitseri, kes huvi ja püüdmisega olid kogu aja õppuse juures. Tugev käepigistus ja kordamisõppused on lõppenud. Kindral Jonson'ile, kes kogu aeg õppuste läbiviimisest osa võttis, hüütakse kolmekordne mürisev „elagu“. Reserv-ohvitseride poolt palutakse diviisi ülem ja pataljoni tegevteenistuses olevad ohvitserid eesotsas pataljoniülema pataljoni kasiinosse ühisele koosviibimisele. Kahepäevase koostöötamise järele olid reservlased täiendanud hädavajalike teadmisi ja loonud tegevteenistuses olijatega tugevad sidemed. Reserv-ohvitseride nimel res. n.-ltn. Mets ja res. lt. Tint avaldasid tänu diviisiülema kindral Jonson'ile ja pataljoni kaadrile, eesotsas pat. ülema kol.-lt. Rüütel'iga lahke ja sõbraliku vastuvõtu eest. Sarnane üli-sõbralik vastuvõtt on olnud neile täiesti ootamata. Kindral Jonson avaldas heameelt, et reserv-ohvitserid nii suure püüdmise ja tahtega õppustest osa võtsid. Loodab, et sarnane hea püüdmine ja tahe alati valitseb res.-ohvitseride peres. Kol.-lt. Rüütel tänas reservlasi tõsise töö eest.

Kesköö tund oli juba mööda, kui suruti sõbralikult üksteise kätt ja lahkuti lootuses, et 10. rügemendi ühine pere ei kaota iialgi üksmeelt, ka mitte raskeil sõjapäevil.

—a

Sakala üksikus jalaväe pataljonis.

Suurema pere kaitseväge juhtidest-ohvitseridest moodustavad tagavaraväe ohvitserid. Tagavaraväe ohvitseride teadmiste värskendamine praegusel ajajärgul, kus sõjateadus areneb hiigelsammudega, omab aktuaalse tähtsuse.

Lääne-Euroopa riiges asuti selle küsimuse lahendamisele kohe pärast Maailmasõda. Meil on selle küsimuse lahendamine võtnud kaitseväge keskasutistes alles viimasel ajal aktiivsema iseloomu, kuid tagavaraväe ohvitseride eraalgatus sellel alal mitmesuguste seltside ja liitude näol, nagu see on ellu kutsutud Lääne-Euroopas, püsib meil veel surnud punktis.

Meil on ohvitseride üldarvus tagavaraväe ohvitseride % palju suurem kui lääne riiges, selletõttu meie oludes omab tähendatud küsimus erilise tähtsuse. Kait-

seväteeniustuse seadus lubab küll tagavaraväe ohvitseri kutsuda õppustele kuni 14. kuuks ja kuni 10. korral, kuid siin tulevad ette ka omad raskused, mis peamiselt tingitud riigi kandejõust üldse ja Kaitseministeeriumi eelarvest eriti.

Tänavu kutsuti Sakala partisanide rügemendi tagavaraväe ohvitserid esmakordselt suuremal arvul kordamisõppustele 20. ja 21. juuniks.

Pataljonis alustati juba varakult eel-tõid nende vastuvõtmiseks. Koostati õppekavu, korraldati ruume, peeti alalise kaadriga vajalikke õppusi kordamisõppuste edukaks läbiviimiseks, tehti tutvumisetki teistesse väeosadesse, kus olid käsil kordamisõppused, et saada kogemusi töö kindlamaks aluseks.

19. juuni hommikul Mulgimaa pealinn,

Viljandi, on võtnud sõjakama ilme: palju tagavaraväe ohvitseri on ilmunud kes kaitseväe, kes kaitseväe vormis. Õppusteks kohalejõudnud ohvitserid ühes saabuvate laulupeotegelastega tekitasid linna tänavail harilikult elavama liiklemise küll autodes, küll jalgsi.

Peagi saabub aeg esimeseks õppetunniks. Täpsalt määratud kellaajal ilmub pataljoniüleml kol. S c h m i d t.

Pärast patüli avakõnet, milles märgitakse reservlaste koondumise tähtsust oma väeosa ümber, esitati tagavaraväe ohvitseri kohale ilmunud 3. diviisi ülemale kindral J o n s o n'ile.

Esimeseks õppetunniks oli kindrali loeng: „Ohvitseride ülesanded riigikaitse tagavaraväes olemise ajal“, kus jek-

tunniks oli veel tutvunemine väeüksuse formeerimise töödega. Sissejuhatava loengu kandis ette major L a n g o — Kaitsevägede staabist, kes piltlikult selgitas olukorda, missugustes tingimustes tuleb meil rahuaegsest koosseisust üleminna sõjaaegsele koosseisule.

Sellele järgnes tegelik tutvunemine formeerimistöödega. Võeti läbi neli tähtsamat ala: meeste vastuvõtmine ja arvestus, varustamine riiete, rakmete ja jalatsitega, relvastumine ja voori küsimus. Õppus teostati gruppides. Õppuse organiseerimine lasus pataljoni adjutandi kapten S a a r'e õul. Sellest õppusest tagavaraväe ohvitserid olid väga huvitatud, pakkus ju see neile selge pildi, missuguses varustuses ja korra järele tuleb meil

Tagavaraväe ohvitseride kordamisõppused Sakala pataljonis 20. ja 21. juunil 1931. Üldpilt.

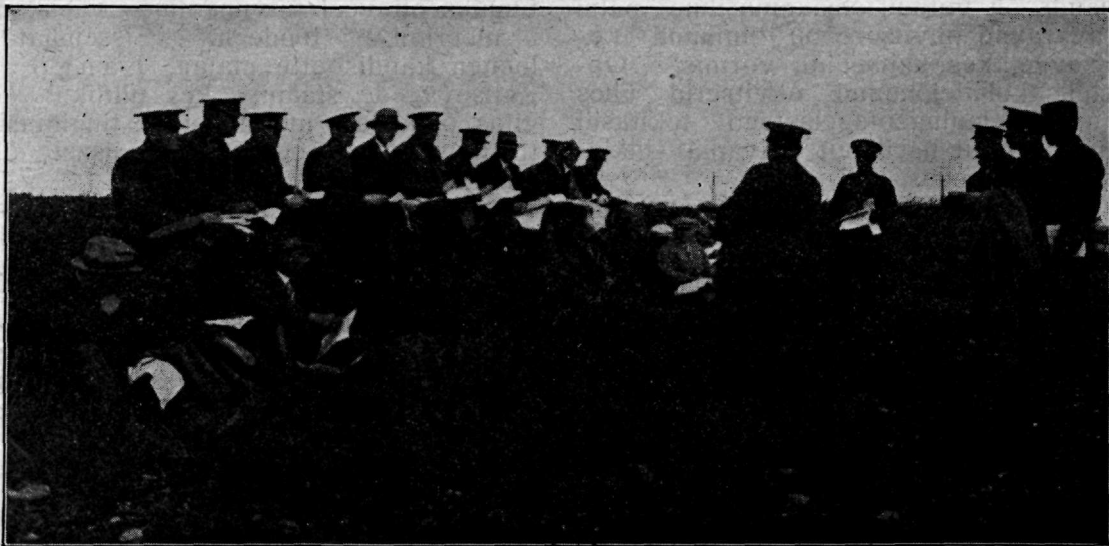
tor tähendas, et tagavaraväe ohvitserides peegeldub kaitseväe ilme; nemad annavad lahinguvõime väeüksusele. Käsitledes tagavaraväe ohvitseride eneste organiseerimist märkis, et paljud tgv. ohv. on koondunud seltside ümber, nagu „1. Eesti polk“, „5. polk“ j. t., kus on võimalik lahendada palju tähtsaid küsimusi väljaõppe alal. On veel teisi riigikaitse eesmärke taotlemaid organisatsioone, nagu: õhukaitse ühingud, kaitseliit jne., kus tagavaraväe ohvitseridel on võimalik aktiivselt riigikaitse tööst osa võtta. Ka peaks tagavaraväe ohvitserid tellima ja lugema meie ainukest sõjaasjanduslist ajakirja „Sõdurit“.

Auditoorium oli hästi sisse seatud; igale ohvitserile oli välja antud märkmete tegemiseks kaustik, pliiats ja kummi.

Esimese õppepäeva huvitavamaks

vajaduse korral formeerida lahingüksusi. Võrdluseks toodi ette Vabadussõja olukorda.

Teise päeva hommikul äratati lahingkaaslased orkestri helidega. Selle päeva huvitavamaks õppuseks kujunes taktikalise ülesande lahendamine maastikul. Selleks vajalikud olukorrad ühes ülesannetega ja kaardid jagati välja aegsasti. Enne maastikule minekut oli sissejuhatav loeng taktika alal major M a r g u s s o n'ilt — Kv. ühend. õppeasutistest. Loengu ettekandja maalits kuulajatele silme ette kujuka pildi praeguseaja pealetungi ja kaitselahingust meie Jalaväe Eskirja II osa alusel. Ettekandes rõhutati olulisemat, mis tagavaraväe ohvitseridel vajalik, et juhtida edukalt neid üksusi, mille juhtideks nad määratakse. Sissejuhatava loengu järele mindi maastikule

Kolonel Parv'e grupp taktikalistel õppustel 21. juunil 1931.

linna ümbruskonda Tallinna maantee suunas, Musta talu ja Karula mõisa raiooni, et lahendada taktikalist ülesannet pealtingi alalt.

Õppuste üldjuhiks oli diviisiülem. Gruppide juhtideks olid patüil ja ohvitserid Kaitsevägede staabist; allgruppide juhtideks pataljoni ohvitserid ja ka juurdekomandeeritud. Eriallüksuste, nimelt side- ja pionerohvitseride grupi juhtideks oli komandeeritud eriteadlasi vastavatest väeosadest.

Maastik oli valitud väga õpetlik.

Üldolukorra hinde järele valgusid grupid ja allgrupid laiali, et asuda konkreetse otsuse võtmisele diskussiooni näol, mille järele tagavaraväe ohvitserid asusid iseiseisvale tööle, mille tulemusena otsus ja käsk fikseeriti kirjalikult.

Viimase tunnina oli patüli ettekanne tagavaraväe ohvitseride ülesannetest reservis olekul. Kõigile anti vastavad väljavõtted Ü.Õ.R. kord. ja meil ilmunud määrustikkude ja käsiraamatute nimestik ühes hinnakirjaga. Õppuse lõppedes peeti ohvitseridekogu erakorraline üldkoosolek, kus võeti vastu tagavaraväe ohvitseride kogu toetajateks liikmeteks. Toetajateks liikmeteks astusid ligikaudu 80% õppustel viibivaid tagavaraväe ohvitserid.

Tagavaraväe ja alalise kaadri ohvitseridele oli korraldatud ühised lõuna- ja õhtusöögid, milledest diviisiülem, staabiülem ja õppuste juhatus osa võttis. Eriti sõbralikuks kujunes koosviibimine õppuste lõpu puhul. Maitsekalt kaetud pidu-

lauas, kus ei puudunud ka oma väike „riivina“ (eelmistel lõuna- ja õhtusöökidel puudus alkohol täiesti) oli meeleolu ülev.

Pidulauas diviisiülem tänas tagavaraväe ohvitseri innuka töö eest kordamisõppustel ja avaldas head meelt, et palju tagavaraväe ohvitserid on astunud pataljoni ohvitseridekogu toetajateks liikmeteks ja avaldas lootust, et see kokkuliitumise eesmärgil tehtud samm kujuneb kindlaks ja püsivaks.

Tagavaraväe ohvitseride nimel tänas lahke vastuvõtu eest res. kapten J. Põdra. Alalise kaadri ohvitserid ja õppuste juhatus, eesotsas diviisiülema kindral Jonsoniga, on kõik teinud, et meie tunneks endid kodus. Ja seda tundsime täiesti. Need õppused, mis kahe päeva jooksul peeti, andsid meile kindlasti seda, et teame, mis suunas ja kuidas meil tuleb töötada ja end täiendada. Täнас õppuste juhatus, lektoreid, pataljoni ohvitserid ja nende abikaasasid sõbraliku vastuvõtu eest. Sooje sõnu ütles res. kapten Holland, kes tuletas meelde Vabadussõja päevi, kus lakkamatus koostöös Ratsarügemendiga Sakala partisanid olid võitlemas Haanja kõrgustikkudel. Ratsarügemendi toleaeagne juht on praegune diviisiülem kindral Jonson. Teda tervitame. Tervitusele järgnes mürisev kolmekordne elagu.

Koosviibimine, mida kaunistasid muusika helid, kestis hilise tunnini.

Pataljoni ohvitseride abikaasadele annetati tagavaraväe ohvitseridelt lilli tänu-

täheks nähtud vaeva eest ruumide ja toitlustamise korraldamisel. Toidu valmistamise ja teenimise olid pataljoni ohvitseride abikaasad võtnud oma peale. Nad toimisid siin laitmatult. See oli mõeldud lugupidamise avalduseks pataljoni daamidelt tagavaraväe ohvitseride vastu. Proua Schmidt vastas tagavaraväe ohvitseride tervitusele ja tähendas, et naised ei oska küll relvi käsitada, kuid sellegi pärast ei taha nad meestest maha jääda. Ja kui mehed peavad kätte haarama relvad kodu kaitseks, siis tahavad naised igatepidi olla neile abiks oma jõu ja oskuse kohaselt.

Osa ohvitseride lahkusid öösel väljuvate rongidega, et jõuda jälle oma argipäevase töö juure. Jaama saatma tuli kaadri ohvitseri. Veel käepigistusi, tervitusi.

Kaks päeva olid koos Sakala pataljoni kõik tema ohvitseride pere liikmed. Need kaks päeva kutsusid esile ühistunde, kauneid mälestisi. Paljud kaadri- ja tagavaraväe ohvitserid vahetasid aadresse, et sõlmitud sõprusidemeid arendada ja olla kontaktis möödunud ja tulevaste lahingkaaslastega.

—r.

9. üksikus jalaväe pataljonis.

26. juunil oli linnas näha reserv-ohvitseri, nad on ilmunud kaitsevääringkonna ülema asutusse. Seal juba vastuvõtjatena alaliseväe ohvitserid ees, kes annavad juhatusi korterite ja eelseisvate õppuste asjus. Seesama raudteejaamas: vaevalt oled vagunist väljunud, kui juba lahked vastuvõtjad ees; seletatakse kohe kus korter, kus kasiino, kus õpperuumid. Korteriteks kõigile reserv-ohvitseridele on määratud kasarmu ruumid, mis kõigiti väga puhtad, kaunistatud lilledega, ühesõnaga katsutud kõigiti luua kodust õhkkonda ja mugavustunnet. Ei saa salata, see on ka kõigiti saavutatud.

Õhtuni ülejäänud aega kasutavad reserv-ohvitserid ilusa Pärnu vaatlemiseks, — linn on tõesti ilus ja osa kokkutulnuid näeb seda ilu esimest korda.

26. juuni õhtul saabub ka õppuste üldjuht 3. diviisi ülem kindral G. Jonson ühes saatjatega.

Järgmisel päeval oli ette nähtud kõikide õppustest osavõtjate ohvitseride kogunemine ja registreerimine kella 0700—0900. Suurem osa oli kohal juba kella 0700-ks, väike osa ilmus veidi hiljem. Aeg kunj õppuste alguseni kulus ära omavaheliseks tutvuse sobitamiseks. Samuti andsid sel ajal grupi juhid reserv-ohvitseridele tarvilised õppeabinõud ja õppuste päevakorra. Kella 0900 koguti õppesaali; avar ruum, kaunistatud paljude maalide, ülesvõtete ja loorberpuiega; aukohal 9. jalaväe rügemendi lipp ja kõigi 9. jalaväe rügemendi ja 9. üksiku jalaväepataljoni endiste ülemate pildid.

Ilmub pataljoniülem kolonel V. Trossi. Talle esitatakse kõiki reserv-ohvitseri. Pataljoniülem pöördub lühikese päevakohase kõnega kokkutulnute poole, tervitab reserv-ohvitseri, eriliselt end. 9. jalaväe polgu veteraane, tuletab meele 9. jalaväe rügemendi tegevust Vabadussõjas, tutvustab eelseisvate õppuste eesmärkidega ja soovib kõigile õppuste head kordaminekut.

Vaevalt pataljoniülem saanud lõpetada oma kõne, ilmub 3. diviisi ülem kindral G. Jonson, kellele esitatakse kõiki kokkutulnuid ohvitseri. Esitlemisel selgub, et kindralil on ees palju vanu vabadussõja-aegseid kaasvõitlejaid.

Lõpetanud ringkäigu, pöördub diviisiülem kokkutulnute poole lühikese kõnega, soovides eelseisvateks õppusteks edu.

Minnakse päevakorras edasi. Järgmisena kuulavad reserv-ohvitserid ära diviisiülema ettekande: „ohvitseride ülesanded riigikaitsel tagavaraväes olemise ajal“. Ettekanne on huvitav ja väga väärtuslik. Järgmise ettekandega esineb kolonel-leitnant M. Tuisk, mis samuti väga huvitav.

Ettekannete lõppedes sammutakse garnisoni ohvitseride kasiinosse ühisele lõunasöögile. Lõunalauas vahetatakse elavalt mõtteid juba olnud ja eelseisva tegevuse üle. Lõunaks oli aega ühes kohaleilmumisega 1 tund, mis kiirelt möödub. Pärast lõunat lähevad reserv-ohvitserid gruppidega formeerimistöde õppustele. Tundi 3 hiljem on jälle kõik reserv-ohvitserid koos: õppekava kohaselt vaadatakse kino Capitol'is väga õpetlikke ja huvitavaid filme: „Kaitseväe elu ja töö“ ja „Saksa armee“.

9. üksiku jalaväe pataljoni reserv-ohvitserid ja õppuste juhid 27. juunil 1931.

Pärast kinoetendust kuulavad reserv-ohvitserid õppesaalis major Pulma ettekannet. Ettekandele järgneb Pärnu garnisoni ohvitseridekogu erakorraline üldkoosolek, kus eriti arutatakse reserv-ohvitseride organiseerimise küsimust. 9. üksiku jalaväepataljoni ülem kolonel V. Trossi näitab, et seni on reserv-ohvitserid olnud organiseerimata, mille tagajärjel kontakt tegevväe ohvitseride ja reservlaste, samuti reservlaste eneste vahel väga nõrk. Reserv-ohvitserid on organiseerimisest väga huvitatud, see leitakse tarviliseks, tõstetakse üles ka küsimus, et kas ei oleks aeg hakata looma reserv-ohvitseride ülemaalist liitu. Pärast mitmekülgset asja arutamist jõutakse otsusele, et kõigepealt on vaja koonnuda oma väeosa kogu ümber. Selle otsuse järele pea kõik reserv-ohvitserid avaldavad soovi neid Pärnu garnisoni ohvitseridekogu toetajateks liikmeteks vastu võtta, mis ka sünnib.

Koosolekule järgneb ühine õhtusöök ohvitseride kasiinos. Et järgmisel päeval jälle kibe töö varakult ootamas, lõpeb õhtusöök pea. Suurem osa reserv-ohvitseriteeb jalutuskäigu parki, et selle järele asuda puhkama.

Järgmise päeva hommikul kuulatakse kolonel-leitnant K. Laurits'i ettekannet: „Tutvunemine meieaja tähtsamate võitlusviisidega“. Ettekanne on väga mõjuv, hu-

vitav ja aitab palju kaasa ettekandele järgnevale taktikalise ülesande lahendamisele maastikul.

Kell 1030 on juba reserv-ohvitserid Pärnu linna loode serval, et III. diviisi staabi ülema kolonel A. Parv'e üldjuhatusel maastikul taktikalist ülesannet lahendada. Kõigil kaasas kaardid, välikirjavahetuse raamatud ja muu tarviline.

Asutakse ülesande lahendamisele. Mõnigi mees vaatab, et võitlusviisid on muutunud, ei ole nii nagu toimiti vahel Vabadussõjas. Uuritakse ülesannet ja uuritakse maastikku, mõni mees lööb lahti ka määrustiku. Grupi juhataja näeb, et mõnes kohas on nõuandeid vaja: kohe on ta kohal, mõned näpunäited ja töö läheb edasi.

Taktikaline ülesanne lahendatud, kogutakse „vallutatud“ M 1 joonele, kus sideülem kõneleb side korraldamisest peal tungi lahingus.

Juba liigutakse tagasi linna poole. Kell 1500 jälle ühine lõunasöök kasiinos ja natuke vaba aega.

Pärast lõunasööki kuulatakse õppesaalis pionerohvitseri loengut gaasikaitse alal. Hiljem järgneb 9. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonel V. Trossi ettekanne ja lõppsõna. Kolonel tänab kõiki reserv-ohvitserite nähtud vaeva ja hea tahtmise eest õppustel ja avaldab erilist rõõmu, et

õppused möödusid kavakindlalt ja ühegi vahejuhtumiseta.

Hiljem järgneb dokumentide väljaandmine ja tasumaksmine. Kell 2000 on kõik õppustest osavõtnud ohvitserid koos, et ühise koosviibimisega seekord lõpetada kordamisõppused. Koosviibimine on väga tujuküllane, möödub väga sõbralikus õhkkonnas, kestab varajaste hommikutundideni. Lahkumisel lausus mõnigi mees: „kahu, et õppused juba läbi, tahaks pea jälle kokku tulla.“

Tõele au andes peab tähendama, et õppused olid hästi ettevalmistatud, mille tõttu möödusid ladusalt. Võib rahuldusega ütelda, et nende korraldamisega täideti kaks tähtsat ülesannet: loodi kontakt väeosa ja reserv-ohvitseride vahel ja reserv-ohvitserid värskendasid teataval määral oma teadmisi.

Reservlane.

5. suurtükiväe grupis.

Päikesepaisteline 27. juuni varahommik. Vanas Viljandis on veel kaunis vaikne, kuid erakordselt kihab sõidukitest Jakobsoni tänava alge. Pilguks tundub, nagu oleks 5. suurtükiväe grupi staabi valge maja ruumid saanud rohkearvuliste turistide huvi osaliseks, sest sinna nad valguvad, pisikesed kohvrid — pakid kaasas, küll jalgsi,

tutvunema oma ülesannete ja kohustega puhuks, kui kodumaad ähvardab hädaoht ja tugevamaks sõlmima sidemeid nendega, kes töötavad alaliselt rahva julgeoleku tagamiseks.

Kogunetakse saali, mille seintelt tõsiselt vaatavad meie Vabadussõja juht ja muistne vanem „Sakalamaa kotkas“.

Tagavaraväe ohvitserid 5. srtv. grupi juures Viljandis täiendusõppustel, juuni 1931.

küll sõidukitel. Harva vilksatab ka mõni mundris kaitseväelane sisse. Kisub mindki sinna. Alles poolhämaraates ruumides valitseb kõikjal elevus, vilksatavad tuttavad näod. Tervitused, tuhat küsimist-kostmist. Saabusid need, keda oodati pikisilmi — reserv-ohvitserid. Ligi poolsada meest tulid

Lühidas ja hoogsas kõnes tervitab reserv-ohvitseri grupiülema kolonel-leitnant G. Kirschbaum, selgitades neile kokkukutsutamise põhjused, tutvustades eeloleva töö iseloomuga ja manitsedes kogu jõu ja tahtmisega tööle asuda.

*

Auditoorium. Tõsiselt, veendunult kuulatakse lektorite ettekandeid, tehakse märkuseid laudadel olevatesse vihkudesse, esitatakse asjalikke küsimusi.

Olgugi aeg õppusteks nii lühike, kava nii kokkusurutud (üksikute ainete läbivõtmiseks ettenähtud aeg kõikus 1/2 kuni 3 1/2 tunnini), suudeti siiski pakkuda ja omada kaunis tervikulised pildid.

Elavalt vahetati mõtteid õppuste vahel aegadel küll gaasiohtude ja selle vastuabinõude, küll muude riigikaitseliste küsimuste üle.

Uudismaaks reserv-ohvitseridele olid väeosa formeerimise tööd. Küsimusi sadas rahena ja peab tunnistama, et see oli ala, mis vast osalt nagu rahuldumata jäi.

Tutvuneti küll töö üldise käiguga näitlikkude vahendite kaudu, kuid eranditult oldi huvitatud täpsalt teada saama, missugused tööd nimelt ühel või teisel tulevad täita. Kõik seda näitlikult ettekanda oli juba puht-tehniliselt võimatu, rääkimata vähesest ajast.

Grupi ülema lahel loal läks korda viivuks heita pilku paari tagavaralattu ja suure rahuldustundega leiti, et varustus ei ole ainult paberil, vaid korraldatult, ärajaotatult ning sirgetes ridades omal kohal.

Õppuste lõpul paljud avaldasid soove teinekord tagasi tulla oma tööga formeerimise alal täpsamalt tutvunema. Ja see oleks mitmeti tervitatav.

Õppuste huvi kulminatsiooniks kujunesid suurtükiväe laskealalised praktilised tööd maastikul, mis viidi läbi suurt. inspektori poolt antud erikava järele. Väikestes salgakestes grupi ohvitseridega eesotsas tehti läbi kõik tuleavamiseks hädavajalikud eeltööd, patarei positsioonid ja vaatluspunktid. Hoolega harjutati ka tulejuhtimiseks komandoid uue eeskirja kohaselt.

Samal ajal ilmus õppusi jälgima ka Kaitseminister hra A. K e r e m ühes diviisiülema kindral J o n s o n i, kaitseliidu ülema kindral R o s k a, ning mõnemehelise saatjaskonnaga. Valmisolevalt ja iseteadvalt vastati ministrilt esitatud küsimustele üksikülesannete täitmise asjus. Õppusteks ettenähtud aeg oli juba läbi, kuid ikka veel sõrmitseti käärpikksilmi, mõõdeti nurke maastikul, uuriti kaarte, sihiti bussolitega, lehitseti lasketabeleid jne. Poolvägisi tuli mehi töölt lahtikiskuda, sest kava pidi täidetama minuti pealt. Avaldati kahetsust, et nimetatud ala läbivõtmiseks nii vähe aega antud. Vähemalt päev paar oleks marjaks ära kulunud, sest kuidas sa oled

suurtükiväe ohvitser, kui laskeandmete ettevalmistamises mõni koht lonkab. Elavalt nõuti uusi laskeeskirju (mis aga kahjuks trükist veel ilmunud pole) ja lubati kõik see asi kodus põhjalikule uurimisele võtta.

*

Kell 2300. Kaks sõpra vestlemas. „Täna õhtuks kutsuti mind endise koolivenna X poole väikele perekondlikule olengule. Lubas garanteerida paari jõukama ja nägusama Mulgi-neiu tutyuse. Aga... usun, et ei oleks raatsinud sealt nii varakult lahkuda. Pole eluilmast veel Viljandis olnud ja homme öösel pean ära sõitma... Tuline kahju!“ „Ja-ah,“ vana ise magab ka all,“ vastab teine „Head ööd!“

Kell 0630. Piitsalöögina lõikab pasunaheli läbi tubade. Ropsupealt kerkib voodist närvilise ilmega noorevõitu mees ja kohmas segaselt: „Mis on! Mis pagan see's on!“ „Päevakord“ muigab vana kapten, omale säärikut jalga sikutades ja peaga seinakellale osutades.

*

Koosviibimine õppuste lõpul. Gruppides, nagu õppuste ajal, rõõmsas meeleolus vahetati mõtteid möödunud õppuste kohta kui ka kontakti alalhoidmise võimaluste üle tulevikus. Hoogsates kõnedes tuletati meele Vabadussõja sündmusi, käsitati reserv-ohvitseride kui kaitseväe kandva jõu tähtsust sõja korral ja rõhutati ühistunde ning sise-mise side vajadust reserv- ja alaliseväe ohvitseride vahel. Lasti elada otsekohesid kõrgemaid kaitseväe juhte, värskeid ohvitseridekogu toetajaid liikmeid ja kogu reserv-ohvitserkonda. Kiindunult töötati valmis olla kui kodumaa nende abi peaks vajama. Viivuks külastas koosviibijaid ka härra Kaitseminister ühes kõrgemate kaitseväelastega. Vaimukas kõnes toonitas ta veel kord vastlõppenud õppuste otstarvet ja avaldas lootust, et reserv-ohvitserid eraelus oma kaitseväelist ettevalmistust mitte sööti ei jäta. Diviisi ülem oma kõnes märkis ära seda suurt indu ja kõigeparemat tahet, millega reserv-ohvitserid õppustel oma ülesandeid täitsid, teenides saavutatud tagajärgedega tema täieliku rahulolemise. Hilise ajani viibiti koos, liitunult ühiseks lahutamatuks pereks.

Õppuste eesmärk oli saavutatud: reserv-ohvitseride ülesanded riigikaitse töös täie tõsidusega esile toodud ja nende kaitsevälisele ettevalmistusele eraelus hoog antud.

ELV.

Kordamisõppustel 8. jalaväe rügemendis.

Pühapäeval, 14. juunil algas 9-päevane kordamisõppus Võrumaa ja Petserimaa reserv-väelastele, kes on sündinud aastail 1901—1904. Õppustele tulid kokku kapralid ja reamehed, neist 800 Petserimaalt. Reserv-ohvitserid ja reserv-allohvitserid olid õppustele kutsutud mõni päev varem. Kõik need reservväelased määrati 8. üksiku jalgväe pataljoni, millest õppuste ajaks rügement moodustati.

„Paraad valvel!“ Ilmub rügemendi ülem major J. R e m m e l, kes peab selgituskõne sellest, miks on korraldatud niisugune kordamisõppus.

Varsti antakse jälle käsklus valvel, orkester mängib, paraadi tuleb vastu võtma 2-se diviisi ülem kindral N. R e e k. Kindral tervitab kõiki kompaneid, mille peale need päris korralikult vastavad. Divül tahab isiklikult näha, kuidas mehed

2. diviisi juhatus ja ohvitserid Kavstaabist. Võrus, 14. juunil 1931.

Vasakult paremale: kolonelleitn. Martins, kolonelleitn. Sauselg, major Tomback, kindral Reek, Kolonelleitn. Tuisk.

Pärast vastuvõtmist ja väeosa allüksustesse paigutamist liüakse mehed kohe mundrisse ja varustatakse relvadega. Nii on sellest erariietes olevast kirjust meeste hulgast saanud sõjamehed, kellele tuleb otsekohe tegemist teha rivistumise, joondumise ja marssimisega. Üksteise kõrval käivad rivis rikkad vaestega, ülikooli haridusega mehed vaevalt kirjaoskajate inimestega, aga nüüd kuuluvad nad kõik ühte perre, ühise suure eesmärgiga — kaitsta kodumaad vaenlaste vastu.

Varsti on korraldustega nii kaugele jõutud, et võidakse äsja koostatud rügement rivistada paraadiks. Enne veel mõned kiirharjutused ja kompanid viiaksegi igaüks oma kohale. Juba kõlab käsklus:

on riietatud, käib ridade vahelt läbi, kõnetab ühte, teist, küsib järgi, kuidas sobib riietus jne. Ühes reas näeb tema seisvat pika habeme ja pika juukstega meest, nagu mõnd vene batjushkat. Kindral küsib mehe käest kui vana ta on; see vastab, et kõigest 27 aastat. Nii siis on välimus tema tõelisest vanadusest palju ette jõudnud. Pärast paraadi kompanid läksid igaüks oma korterisse.

Järgmisel hommikul algab reis Petserimaale Lõuna-laagrisse. Sõitis välja mitu ešeloni. Rongid olid harukordselt pikad. Selliseid näeb Võru—Petseri vahel harva. Juba enne Petseri jaama jõudmist paistavad silma pahemat kätt teisel pool Piusa jõge barakid ja ühe mäe küljel

**Momente tagavaraväelaste õppustest
8. jal. rügemendis, juuni 1931.**

Üleval nurgas rügul 8. major Rimmel staabiga.

suur valge „7“. Igaühele on endastmõistetavalt selge, et see on meie sihtpunkt. Rongi peatudes jõuavad mehed varsti sihtpunkti, kus iga kompanile näidatakse kätte oma kohad barakkides.

Laagriplats on rajatud mäekülje alla, osa ehitisi on ka mäe peal üleval männimetsa sees. Maapind on väga liivane. Suure tuulega tuiskab liiva nagu lund. Aga palju tööd ja hoold on olnud, enne kui see koht on niisuguseks saanud, kui ta praegu on. Suured barakid on ehitatud korrapäraselt jaotatud maa-alale, nende vahele on aetud korrapärased teed, barakkide juures koguni lillepeenrad õitsevate lilledega. Kõik see annab kaunis kena mulje.

Kõige enne on köögipersonal kibedasti ametis. Ta peab sellele inimmerele toitu valmistama. Olgugi, et paljudel kodust „ahvi“ on ühes võetud, kuid soe supp kulub kõikidele ära.

Köögi juurde on ehitatud 2 suurt söögisaali, kuhu mitusada inimest kumbagisse korraga sööma mahub, aga siiski ei suuda nad nüüd kõiki vastu võtta, vaid mõned kompanid, oma toidu kätte saanud, lähevad sööma vabasse loodusse mändade alla.

Toidu hulgaga on suuremalt jaolt kõik rahul, jätkub söömiseks, jääb veel ülegi; ainult mõned üksikud, eriti venelased, on huvitatud lisaportsjonitest, mida ka võimaluse korral hangitakse.

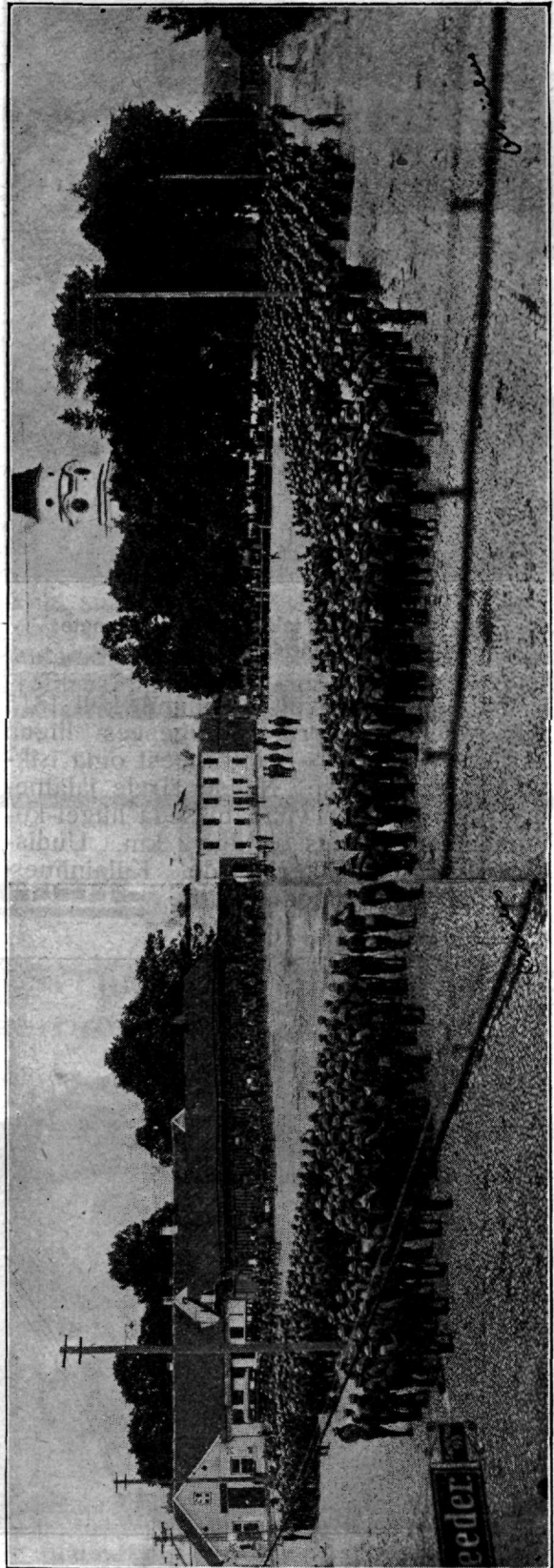
Kõige päevase tegevuse lõpuvaatusks on paraad ja loeng ilusal rohelisel platsil, mis on mõnisada sammu mäest metsade vahel. Sinna koguvad kella poole 9-ks kõik väeosa allüksused. Rügemendi ülema abilt major Häelmäelt nõuab see palju tegevust enne kui kõik kompanid on oma kohtadele korralikult rivistatud. Huvitava üldpildi ja tervikulise mulje annab selliselt terve rügement.

Pärast paaripäevase rivi- ja lahingdrilli kordamise tuleb suurem harjutusmanööver. Juba varakult äratatakse mehed. Päike on vaevalt tõusnud. Tema kiired kuldavad imeilusasti puid ja barakke. Tasane tuulehoog liigutab puuks. Korruga kõlab orkestri hääl: mängitakse äratuse-koraali. Kaugele tungivad läbi karge suvehommiku orkestri helid. Unised sõdurid saavad nagu uut jõudu, uut hoogu, ja ruttavad kiiremini oma tegevuse juurde. Siin on ilusaid momente, mis unustamatult meelde jäävad.

Peagi on kõik korras ja rügement astub pataljonidena lähtekohta. Vahepeal on päike kõrgele tõusnud ja paistab päris palavalt, väsitavalt, aga meeste meeleolu on kogu aeg hea. Umbes 12 km kaugusele jõudes, peale lühikese puhkuse, asuvad pataljonid kaitsepositsiooni. Kiiresti töötavad nüüd sidemehed, vedades telefoniliine, sest nad peavad oma tööga kõige enne valmis saama. Varsti on kuulda üksikuid püssipaulke, kuulipilduja valanguid, mis viimati päris raginaks lahti läheb. Sõda mis sõda. Kui nüüd kostaks sekka mõni kahurimürsu lõhkemine, siis oleks sõda päris täielik. Viimati on seisukord päästetud, vaenlane tagasi löödud ja mehed võivad jälle puhata ning keha kinnitada.

Järgmisel päeval tuleb pealetungi-lahing, mis, vihmasele ilmale vaatamata, hästi korda läheb. Peale selle tuleme rännak-korras Lõuna-laagrisse tagasi, mille juures ka orkester ei ole meid ära unustanud.

Veel üks öö siin ja siis algab lõpu- ja kõige raskem osa — rännak Võrru. Seda on kardetud juba varem, on otsitud võimalusi, kuidas sellest pääseda. Aga nüüd, kui ta kohe ees on, kasvab haigete arv väga suureks. Eriti jalad on väga paljudel haiged. On ju tõsi, et kahepäevane manööver on mõnelegi jalgade peale mõjunud, aga on ka neid, kes „siidi vedada“ tahavad. Lõppude lõpuks on haigeid paarsada meest, kes sõidavad rongiga.

Lõpuparaad Võrus, Turuplatsil.

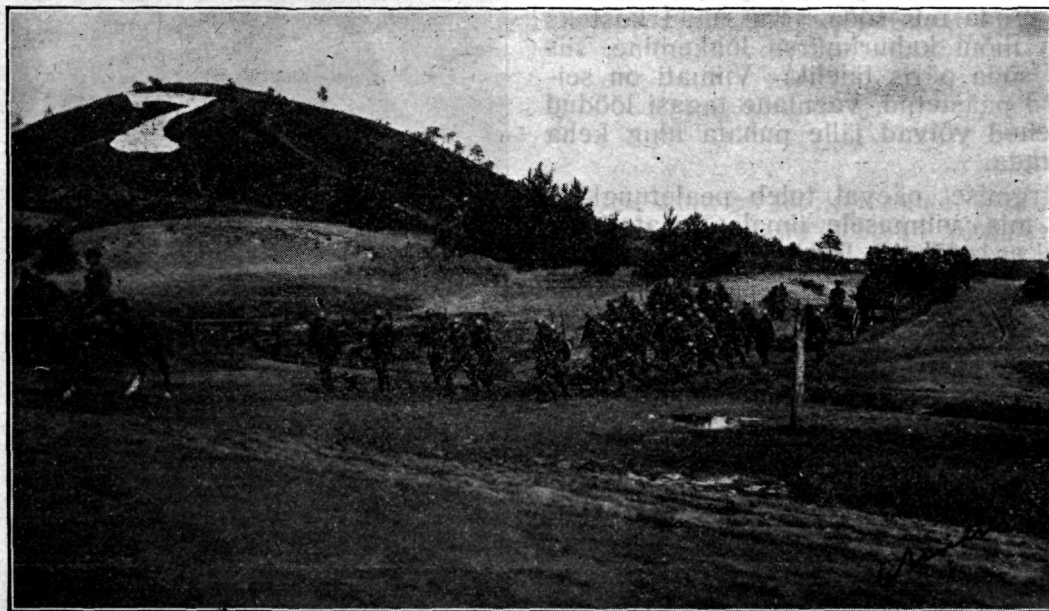
Tagavaraväelased taktikaliste ülesannete lahendamisel 3. diviisi väeosades.

Nii siis laupäeval, 20. juunil, kell 1315 algab rännak Võrru. Kõige ees liigub ratturite kompani — 180 meest oma isiklike jalgratastega. Nende järele jalamehed. Huvitav on vaadata seda hiigelkolonni, mille pikkus on ligi 2 km. Uudishimulikke kogub tee äärde. Külainimesi „tõmbab“ suursündmus ligi...

Raske on käia täisrakmeis, pealegi ei ole täiesti väljapuhatud manöövri väsimusest. Mõned nõrkevad, jäävad tee äärde maha. Nende hulgas on jälle peasjalikult venelased. Rügemendi ülem teeb korralduse väsinute transpordiks autodel.

Õhtuks jõuab rügement Vastseliina mõisa, mille ümbruses ööbitakse. Varahommikul jätkatakse rännakut. Öösi on tublisti vihma sadanud, tee on porine, ilm niiske ja udune. Kordamisõppustele on tulnud 2 meest oma isiklike mootorratstega, need peavad nüüd sidet rügemendiülema ja allüksuste ülemate vahel. On karta „vastase“ lennukite luuret. Rügemendiülem teeb juba korraldusi nende vastu igaks juhuks valmis olla. Ja Holsta küla juures, kui rügement parajasti puhkab, ilmuvadki 3 teraslindu silmapiirile. Metsakohal olev rügemendi osa peidab enese kohe metsa. Kuna lagedal kohal ja küla sees oleva väeosa varjamiseks tehakse suitsukate. Siiski märkavad lennukid rügemendi asukoha, lendlevad väga madalalt üle, nii et peaaegu hoonete katuste külge puutuvad ja tulistavad mehi. Keegi sõdur ähvardab, et kui veel nii madalale tulevad, lööb ta nad kiviga maha. Lennukeid tulistatakse manöövrikohaste kuulipildujatega; nad lendavad kõrgemale ja kaugemale ja kaovad varsti.

Nii on see „oht“ möödunud, kuid ülla-

Laskeplatsilt — Lõuna-laagrisse.

tusi võib tulla iga sammu peal. Korraldused gaasikaitseks on juba tehtud. Ja mõne kilomeetri pärast tulebki läbi samuda $\frac{1}{2}$ kilomeetri pikkusest „gaasitad“ maa-alast. Gaasitorbikud tõmmatakse õigel ajal pähe. Nagu muistsed peninukid näevad mehed nüüd välja. Pärast on näha, et mõnel mehel silmad tilguvad, need kas ei ole osanud või ei tarvitanud nimelt gaasitorbikut ja said ka kohe „karistatud“...

Vahepeal on pilvedki kadunud ja päike paistab palavalt. Väsitavalt mõjub see väsinud meestesse. Aga Võru on ligidal ja see teadmine annab jõudu. Viimaks ometi jõutakse kohale. Otsekohe peetakse paraadid Taara kasarmute juures ja Võru turuplatsil linnas asuvate väeosa allüksustega. Diviisiülem kindral N. Reek tänab reservväelasi nähtud vaeva ja korralliku ülevalpidamise eest. Rügül major J. Rimmel ülendab mõned reamehed, kapralid ja allohvitserid. Nii on õppused tegelikult lõppenud. Nüüd jääb üle veel likvideerida majanduslik vahetõrge ja järgmisel päeval saada tunnistused kätte ja sõita kodu.

Kordamisõppused on lõppenud. Kii-
restri möödused päevad. Oli küll raskusi,

Üksikuid tüüpe reservväelastest. Habemik on 27-aastane.

kuid suureks vahelduseks olid need päevad meile reservväelastele. Pean rõhutama veel seda head vahetõrget, mis valitses juhtide ja meeste vahel. Head mälestused jäävad sellest järgi.

Reservväelane.

Õhu- ja gaasikaitse alalt.

Meie lennuväe varustamise võimalustest kütte- ja määrainete sisemaalise toodanguga.

E. Läte.

Sissejuhatus.

Kütteinete valikul teatud jõumasinalle (tööstusele) on maksivad majanduslised ja tehnilised tingimused. Soovitav on, et kütteinete oleks võimalikult odav ja kättesaadav ning vastaks käesoleva jõumasina tehnilistele tingimustele.

Varustades sõjalennuväge ja teisi sõjaväe üksusi kütte- ja määrainetega, peab peale tehniliste ja majandusliste sobivuste veel silmas pidama sõjalisi huvisid, s. t. tagavarade soetamise ja saamise võimalusi sõjaajaks. Viimase nõude suhtes kõige paremaid tagajärgi annab kindel omamaa toodang. Peale selle on omamaa toodangul veel võrratu suur tähtsus riigimajanduse tervenemises. Maailm on niivõrt mehhaniseerunud, et puht põllumajanduslised riigid ei suuda püsida. Riigil peab olema omad tööstusettevõtted. Mida paremini need on välja arenenud, ja mida rohkem

on looduslikke varasid, seda rikkam on riik, seda aktiivsem on riigi väliskaubandus. Head looduslikud tagavarad ühes võimsa, hästi organiseeritud ja produktiivse industrialiseerimisega annavad riikidele rikkuse.

Riigimajanduslisest seisukohast on kasulik end kütteinete poolest välismaast ärarippumatuks teha. Sõja seisukohast on see aga ilmtingimata tarvilik, sest siis võivad väga kergesti välismaa saadused kättesaamatuks osutada. Suuri tagavaru aga soetada ei ole otstarbekohane (kapital seisab, suured hoiukohad, vananemise võimalus, plahvatuse ja ärahävitamise võimalused jne.). Meie suudame vast 1—2 kuuks tagavara hoida. Näeme, et sõja seisukohast sisemaalise toodangu järgi on karjuv vajadus.

Missugusest sisemaa toorainest saame lennuki mootori kütteinete.

Karburaatormootorites tarvitatakse vedelkütteineteid, mis saadakse: lõviosa — maa-

põuevaradest ja vähesel määral põllumajanduslistest saadustest (alkohol).

Maapõuevaradest, mis kohased vedela kütta-aine saamiseks, on meil põlevkivi. Ühtlasi võib ka põlevkivist määrõlisid toota. Naftat, mis on kütte- ja määrõlide „isa“, ei ole meil leida. Küll on kuuldused, et Saare- ja Harjumaal olevat „maaõlisid“, kuid tööstuslist tagajärge sel ei ole olnud. Siiski käesoleva aasta (1931) alul on kaks isikut Harjumaale „nafta“ otsimise luba nõutanud.

Vaadeldes lähemalt Eesti põlevkivi kui maapõue vara, näeme, et põlevkivi lademed tulevad maapinnale kogu meie riigi Soomelahe rannikul, s. o. Paldiskist kuni Narvani, rannast 5—15 km kaugusel ja 2—5 km laiuse ribana. Põlevkivi algaineks on meremuda, mis tekkinud vetikute ja loomade jäänustest.

Praegu kaevatakse põlevkivi välja Jõhvi—Rakvere vahelisel maa-alal. Uurimuste najal arvatakse, et meil põlevkivi on 5500 milj. tonni. Praeguste kogemuste järgi võib sellest saada 1000 milj. tonni (s. o. 20%) toorõli ja sellest toorõlist 500 milj. tonni (s. o. 50%) bensiini.

Kui võtta, et aastane tarvitus on riigis 10.000 tonni (tegelikult 1930. a. 8000 tonni), siis näeme, et põlevkivi siseturu bensiini jaoks jätkuks 50 tuhandeks aastaks. See on ümmargune ja piltlik arvustus, mille järele võib umbes oletada sellest suurest tagavarast ja rikkusest, mis peitub meil maapõues.

Põlevkivi kaevatakse lahti käsitsi, lõhkeainetega, survehupuuridega ja vasarate abil. Tehti katset vastavate soonimismasinatega, kuid need osutusid nõrgaks. Kaevandusi on kahte liiki: lahtine ja maa-alune kaevandus.

Väljavedu sünnib osalt hobustega, osalt köie ja trummi abil ning auruveduritega.

Eesti põlevkivikaevandused ja bensiinivabrikud.

Eestis on järgmised põlevkivitööstused ja bensiini katsevabrikud:

1) „Riigi põlevkivi tööstus“ Kohtlas. Asut. 1918. a. Kõige suurem ja täielikum. Töötab riigi kapitaliga, kuid omaette majanduslike ja kaubanduslike alusega. R. T. nr. 113—1927. a. väljakuulutatud põhimääruste alusel. Teeb tegemist põlevkivi ümbertöötamisega ja müüb põlevkivi kõvaküttaainena raudteele, tehastele jne. Peamiseks vedelküttaaine produktiks oli kuni 1931. aastani raskeküttaõli Kohtla „mootor-nafta“ nime all ja teised saadused, nagu: pigi bituumen, asvalt-lakid, fenolaat, laevakitt, määrõli jne. Bensiini hakkas valmistama 1931. a. kevadel. Katsevabriku võimsus on 3000 tonni aastas.

2) „A/S. Port-Kunda“ Ubjas. Töötab 1926. a. peale Kunda tsemendivabrikule, ja ainult kõvaküttaainet.

3) „A/S. Küttejõud“ Püssis. Töötab Tallinna „A/S. Põhja paberi- ja puupapivabriku“ kütta-aine jaoks. Töötab ainult kõvaküttaaine saamiseks ja 1925. a. peale.

4) „M. E. Oil Syndicate Ltd“ Vanamõisas. Inglaste ettevõtte toorõli ajamiseks. Lõpetas töö 1927. aasta lõpul ebaotstarbekohase sisseseade pärast.

5) „Eesti Kiviõli A/S.“ Püssis. Asut. 1929. a. Saksa kapitaliga. Oma suuruse poolest järgmine

Riigi põlevkivi tööstusele. Toorõli ajamiseks. Hakkas 1931. a. kevadel suuremal määral bensiini valmistama, toodangu suurus umbes 5000 tonni aastas. Saab tööstus-elektrivoolu Kreenholmist 55.000 volt-pingega.

6) „A/S. Eestimaa õlikonsortsium“ Vaivaras. Rootsi kapitaliga. Bensiini valmistamiseks. Oma kaevandust veel ei olnud — sai põlevkivi „Riigi põlevkivitööstuselt“. Töötas väga hea eduga umbes aasta otsa, kuid lõpetas 1929. a. tegevuse, sest et bensiini kõrvalproduktina tekkiv pigi ja asvalt, mida on umbes 80%, takistas sel kujul edasitöötamist.

7) „The New Consolidated Codfields Ltd“ Kohtlas. Inglise kapital. Bensiini ajamiseks. Alustas suurema katsevabriku ehitamist, milline valmis 1931. a. kevadel. Vabriku aastane toodang on 2500 tonni bensiini (250 tonni põlevkivi päevas). Kui see katseeadis annab rahuldavaid tulemusi, ehitatakse kohe uus, kümme korda suurem bensiinivabrik.

Peale nende on veel põlevkivitööstuse peale kontsessioone võetud väga palju, kokku umbes 21. Kuid nähtavasti need ootavad paremaid aegu, s. t. tahavad teiste kogemusi ära kasutades tööle hakata.

Võrreldes ülalnimetatud firmade bensiinitoodangut riigi tarvitusega, s. o. 10.000 tonniga aastas, saame 1931. a. kevadeks järgmise pildi (siis hakkavad kõik katsevabrikud tööle):

Riigi põlevkivitööstus	3000 tonni aastas
Coldfields	2500 „ „
A/S. Kiviõli	5000 „ „
Kokku 10.500 tonni aastas.	

See tähendab, et käesoleval aastal võime hakata produtseerima nii palju bensiini, kui sisse-
maa tarvitab.

Ka „A/S. Eestimaa õlikonsortsiumi“ vabrikut võib tarviduse korral käima panna, mis valmistab 3000 tonni bensiini aastas.

Eesti bensiinivabrikute kvaliteet, suhtumine riigimajandusele ja -kaitsele.

Praegu ei saa kindlasti öelda, millise kvaliteedi astmel meie bensiinivabrikud oma meetodi ja sisseseade täiuslikkusega on, sest et see tööstusharu peab omaette arenemise läbi tegema. Seda võiks praegu (1931. a.) arvata katseajajärgu keskele, ehk arenemise esimese poole sisse. Keemikutel ja kogenud inseneridel on veel suur töö ees. On jõutud ainult selleni, et bensiin oma väärtuselt vastab esialgu turunõuetele. Kõik seni ja praegu töötavad vabrikud on katsevabrikud. Jääb veel meetodi täielik moderniseerimine. Kuna aga põlevkivi bensiin ei tule kallim välismaa bensiinist, siis tarvitajad oleks esialgu rahuldatud. Kuna aga põlevkivi-bensiinil kui karburaatormootori küttaainel on kaaluvaid häid omadusi, siis on õigustatud tema saamine ja toodangu kvalifitseerimine. Siiski meie bensiinitööstuse arenemine nõuab paljult eadlikkust, aega ja kapitali.

Riigimajanduslisest ja riigikaitseisest küljest on „Riigi põlevkivitööstus“ tõsiselt huvitatud.

Juba põlevkivitööstuse ja selle produktide arendamisel on „Riigi põlevkivitööstusel“ suur tagajärg olnud, rääkimata väliskaubanduse aktiivsuse kaasaaitamisest ja hindade reguleerimisest. Näiteks praeguse katsevabriku ehitamises ei näegi „Riigi põlevkivitööstuse“ juhid muud kui rahvamajanduslist kasu, mis saadakse bensiini

hindade mahasurumisest ja välisbenziini sisseveo vähenemisest. Suuremad ärilised lootused on rajatud kõik tuleviku peale.

Teised benziinivabrikud peavad eeskätt oma äri kasusid silmas, kui tavalised eraettevõtted, ja võivad sõjakorral kasulikud olla ainult kui olemasolevad seadised, mida siis rekvireerida tuleb.

Konkurendi seisukohast mõjutavad nemad siiski juba praegu välisbenziini hinde. Nii oli 1930. a. lõpul benziini hind kõrge — kuni 280 kr. tonn. Kodumaa vabrikute töötama hakkamisel lasksid välismaa benziinifirmad 1931. a. algusel hinda alla kuni 212,5 kr. tonn.

Eesti põlevkivi-benziini omadused.

„A/S. Eesti Õlikonsortiumilt“ 1928. a. Kaitseministeeriumile ostetud sama firma Eesti põlevkivi-benziini proov, mis tehtud Riikl. katsekojas 19. dets. 1928. a., andis järgmisi tagajärgi:

- 1) Väljanägemine 10 sm paksuses kihis vesivalge, kuid terava erilõhnaga.
 - 2) Erikaal 0,754.
 - 3) Mineraalhappeid ei sisalda.
 - 4) Segatud väävelhappega (erikaal 1,84) happe kiht muutub tumepunaseks ja benziini kiht kollakas punaseks.
 - 5) Destilleerub Engleri järgi:

kuni 68° C	algus
100° C	36,2%
100—140° C	49,6%
165° C	lõpp

 tunnusarv 120°
 - 6) Proov filtri paberile plekki ei jäta.
 - 7) Väävelt — 0,42%.
 - 8) Vett ei sisalda.
 - 9) Kütteväärtus 10.800—10.950 kg/kal.
- Hind 235 krooni tonn.

Võrreldes ülaltoodud norme kv. II sordi benziini tingimustega, näeme, et väikesed kõrvalekaldumised on allakriipsutatud punktides.

Katsed näitavad, et hästi rektifitseeritud ja rafireeritud põlevkivi-benziin on täiesti värvitu, läbipaistev ja ei muuda oma värvi mitmeaastasel seismisel valguse käes. Erilõhn on tingitud algainest.

Nagu teada, on krakk-benziinid mõnes suhtes kasulikud tarvitamiseks kui maaõli destillaadid. Kui aga võrdleme krakk-benziine omavahel,

siis näeme, et eesti põlevkivi-benziin on nendest kõikidest ees „Ricardo“ kompressiooni suhete poolest. See arv on:

Ameerika Green River põlevkivi-benziinil . . . 5,78
 Austraalia New-South Wales p-kivi-benziinil 5,80
 Eesti põlevkivi-benziinil 6,43

Ka puht keemiliselt võib ette öelda, kuidas uuritav benziin kompressiooni suhtes ennast lubab kasutada. Selleks on tarvis arvestada benziini aromaatsete süsivesinikkude ekvivalente. Mida kõrgem on see arv, seda suuremaid kompressioone võime tarvitada.

Näiteks on aromaatsete süsivesinikkude ekvivalent:

Ameerika nafta-benziinidel 11,1—26,5
 Am. põlevkivi-benziinil (Green River) . . . 30,4
 Eesti põlevkivi-benziinil 52,5

Need arvud näitavad selgesti Eesti põlevkivi-benziini mõningaid kõrgeid omadusi.

Väävelt sisaldab praegune põlevkivi-benziin umbes 0,4—0,55%. Rahvusvahelise normina on lubatud 0,1%. Viimase 2—3 aasta katsetega on tõendatud küll, et praegusaja mootoritele väävlüküllane küteteaine ei ole kahjulik. Seda on ka öeldud eesti põlevkivi-benziini kohta, iseäranis, et seal väävel asub kindlais ühendites, mis ei mõju mootoriosadele ja hoiunõudele harilikul temperatuuril.

Siiski on ja jääb turul enam eelistatuks benziin, mis väävlit vaba.

Pealegi muudab väävlit väljahüdreerimine benziini teisi omadusi üldse paremaks, eriti eesti põlevkivi-benziinil ja toozõlil.

Seni pole korda läinud vabastada põlevkivi-õlisid ja -benziini väävlit ilma suure ainete kadudeta, tarvitades nafta-tehnoloogia üksikasjadeni arendatud meetodeid, s. o. pesemine NaOH lahuga ehk H₂SO₄-ga. Selle põhjuseks osutub:

- põlevkivi-õlide ebastabiilne iseloom — nad on õrnad kange väävelhappe vastu — tekib õlide polümeerumine, tõrvastumine jne. ning kadud on suured;
- väävliühendite stabiilne iseloom — nõrkade reagentidega (nagu see nafta juures) mõjumine ei anna tulemusi.

Katseid väävlit vabanemise üle hakkas tõsiselt korraldama „Riigi põlevkivitööstus“ 1929. a. jooksul. Laboratoorselt on see annud tagajärgi (vaata „Tehnika ajakiri“ nr. 11 — 1930. a.).

(Järgneb.)

Baltimere sõjalaevastikud.*)

Rootsi.

Rootsi laevastiku programm, mille teostamine on ette nähtud kahes osas, sisaldab uusi ehitusi järgmiselt:

	1927—32. a.	1933—38. a.
Rannakaitse soomuslaevu	—	1
Destroyereid	2	2
Allveelaevu, tüüp A	1	—
Allveelaevu, tüüp B	2	4
Lennukitekanjdajaid	1	—
CMB-sid	4	4

Programmi esimeses osas ettenähtud ehitustest on praegu teoksil kahe destroyeri ja lennu-

kitekanjdaja ristleja ehitamine. Allveelaevadest on tüüp A juba valmis, teiste kohta puuduvad andmed.

Destroyerid „Glas Horn“ ja „Glas Uggl“, mis praegu ehitamisel, on samatüübilised kui „H. Nordenskjöld“ ja „Nils Ehrenskjöld“, milised said valmis juba 1926. aastal. Nende veeväljasurve on 1000 t, kiirus — 35 s., tegevusraadius 20-sõlmelise kiiruse juures 1600 miili, relvastatud kolme 130 mm suurtükiga ja kahe väiksema õhukaitsesuurtükiga. Torpeedorelvastus koosneb kahest kolmetorulisest aparaadist, diameetriga 533 mm.

A-tüübiline allveelaev „Ulven“, mis täpsalt sarnaneb varem vettelastud „Draken“ile“ ja

*) Vaata „Sõdur“ 23—26 s. a.

„Gripen'ile“, sai valmis läinud aasta märtsikuul. Nimetatud allveelaevade veeväljasurve on 700/850 tonni, kiirus — 15/9 sõlme, tegevuseraadius vee peal 10 sõlme juures 5600 miili, relvastatud ühe 75 mm suurtükiga ja 4 torpeedotoruga (533 mm).

Lennukitekandja „Cotland“ on praegu ehitusel. See on erilist tüüpi laev, midagi ristleja ja lennukitekandja vahepealset. Rootsised ise nimetavad teda lennukitekandjaks ristlejaks, mida väliselt tõendavad ka tema peamised omadused, kuju ja relvastus. Tema veeväljasurve on 5260 tonni, kiirus 27 sõlme, soomus 16—51 mm. Relvastatud kuue 150 mm ja nelja 75 mm õhukaitsesuurtükiga, torpeedorelvastus koosneb kahest kolmetorulisest torpeedoparaadist (533 mm). Omab lennukite jaoks 2 katapultit ja mahutab ahtri tekile 10 lennukit.

Endistest, võrdlemisi uutest, peajõude kujutavatest üksustest on ravis kolm rannakaitse soomuslaeva: „Sverige“ (1915), „Drottning Victoria“ (1917) ja „Gustav V“ (1918), mille veeväljasurve on 7600 tonni, väljaarvatud „Drottning Victoria“, mille D = 7900 tonni. Kiirus — 23 sõlme, soomus kuni 200 mm, relvastatud nelja 280 mm, kaheksa 152 mm ja nelja 75 mm suurtükiga ning kahe 75 mm õhukaitsesuurtükiga. Torpeedorelvastus puudub neil täiesti.

Laevade juures on hiljem ette võetud uuenudusi. Nii lõppes „Gustav V“ käesoleva aasta jaanuarikuul ümberehitus: muudeti pealisehitisi, ühendati kaks esimest korstent (endise kolme asemel nüüd kaks), koondati peaartilleeria ja teisejärgu artilleeria juhtimine ühte tulejuhtimise keskpunkti ja eraldati õhukaitses-artilleeria tulejuhtimine.

Vanadest soomuslaevadest on ravis 5 üksust: „Oscar II“, „Äran“, „Vasa“, „Tapperheten“ ja „Manligheten“. Kõik nad on ehitatud 1901—1905. a. vahel. Esimese veeväljasurve on 4600 tonni, teistel — 3800 tonni. Kiirus esimesel 18,3 s., teistel — 17 s. Tegevuseraadius esimesel 2950, teisel 2000 miili 10-sõlmelise kiiruse juures. Relvastus koosneb kahest 210 mm ja kuuest 152 mm suurtükist ning kahest allveetorpeedotorust.

Kõige vanematest soomuslaevadest (ehitatud 1896—98. a.) on kõlblikud veel kaks: „Thor“ ja „Oden“. Nende D = 3700 t, relvastatud kahe 254 mm ja kuue 120 mm suurtükiga, kiirus 16 s.

Ristlejatest on ravis „Fylgia“ ja „Glas Fleming“.

Esimene on ehitatud 1905. a., veeväljasurve 5000 t, soomus kuni 125 mm, kiirus — 21,5 s., tegevuseraadius 10 sõlme juures — 5770 miili, relvastatud kaheksa 152 mm, kümne 57 mm ja kahe 37 mm suurtükiga ning kahe allvee-torpeedotoruga.

Teine on ehitatud 1914. a., D = 1800 t, kiirus — 20 s., relvastatud nelja 120 mm suurtükiga ja varustatud miinipanemise seadetega. Tegelikult ongi „Glas Fleming“ miinipanija, kuid loetakse ametlikult ristlejate klassi.

Peale eelpoolnimetatud kahe destroyeri on ravis veel järgmised destroyerid:

1) „Vrangel“ ja „Vachtmeister“, ehitatud 1918. a., D = 560 t, kiirus 34 sõlme, proovil isegi 34,8 sõlme. Segaküttega. Relvastatud nelja 75 mm suurtükiga, 2 kahetorulise ja 2 ühetorulise torpeedoparaadiga. Viimased on asetatud

vööri baki alla kahele poole poordile. Teised aparaadid asuvad lineaarasetuses tekil.

2) „Hugin“-tüübilisi 2, ehitatud 1911—12. a., D = 460 t, kiirus 31 sõlme, relvastatud nelja 75 mm suurtükiga ja nelja torpeedoparaadiga (ühetorulisel).

3) „Vale“-tüübilisi 4: „Vale“, „Ragnar“, „Sigurd“ ja „Vidar“, mille D = 460 t, kiirus 30 sõlme, relvastatud nelja 75 mm suurtükiga, välja arvatud „Vale“, millel on kaks 75 mm ja kaks 37 mm suurtükki. Torpeedorelvastus koosneb neljast ühetorulisest aparaadist.

4) „Magne“, ehitatud 1905. a., D = 460 t, kiirus 30 sõlme, relvastatud kuue 57 mm suurtükiga ja 2 ühetorulise torpeedoparaadiga.

Vanu torpeedopaate on ravis 6. Nende veeväljasurve on 60 t, kiirus kuni 21 sõlme, relvastatud kahe torpeedotoruga.

Allveelaevu, peale eelpoolnimetatute, on ravis järgmiselt:

1) „Brävern“-tüübilisi 3 — „Brävern“, „Illern“ ja „Uttern“, ehitatud 1921—22. a., veeväljasurve vee peal 500 t, vee all 650 t, kiirus 15/9 sõlme, relvastatud ühe 57 mm õhukaitsesuurtükiga ja nelja torpeedotoruga, mahutavad 8 torpeedot;

2) „Hajen“-tüübilisi 3: „Hajen“, „Sälen“ ja „Valrossen“, ehitatud 1920. a., D = 450/580 t, muud andmed puuduvad;

3) „Abborren“-tüübilisi 4: peale eelpoolnimetatute veel „Braxen“, „Gäddan“ ja „Laxen“, ehitatud 1917—18. a., D = 450/580 t, kiirus 15/9 sõlme (?), relvastatud ühe 57 mm õhukaitsesuurtükiga ja nelja torpeedotoruga;

4) „Delfinen“-tüübilisi 3. („Svärdfiskan“ ja „Tumlaren“), ehitatud 1914—15. a., D = 250/370 t, kiirus 15/9 sõlme, relvastatud kahe torpeedotoruga;

5) N.n. numbrilisi allveelaevu kokku 3 tk, mille D = 180/230 t, kiirus 15/8 sõlme, relvastatud kahe torpeedotoruga.

Üldiselt on andmed Rootsi allveelaevade kohta umbkaudsed, sest admiraliteedi poolt pole neid avaldatud. Näib, et kõik a-laevad on ehitatud koostöötamiseks laevastikuga.

Lõppeks kuuluvad laevastiku koosseisu 3 n.n. torpeedo-suurtükilaeva veeväljasurvega 818—844 t, relvastatud kahe 120 mm ja nelja 37 mm suurtükiga ning kahe allveetorpeedotoruga, ja 2 „Thornycroft“-tüübilist torpeedovenet (CMB), relvastatud kahe torpeedotoruga.

Tegelikult olid 1930. a. navigatsioonil ravis 3 rannakaitse soomuslaeva, 1 ristleja, 4 destroyeri ja 9 allveelaeva.

Eesti.

Meie sõjalaevastik on alal hoidnud viimastel aastail oma üldise tonnaži. Pärast Vabadussõda on laevastiku koosseisu juure tulnud torpeedopaat „Sulev“ ja miinipanijad „Ristna“ ja „Suurop“, teisest küljest olime sunnitud kaks laeva nimekirjast kustutama, nimelt vanaduse tõttu s/l „Lembitu“ ja miiniplahvatuse läbi hukkunud s/l „Meeme“. Esialgu näib meie laevastik sellisele tasapinnale ka jäävat.

Jätan kõrvale meie jõudude üksikasjalise käsitlemise, lootes, et see üldisele tarvilistes piirides küllalt tuttav on.

Eelpooltoodud andmetest näeme, et kõik Baltimere ääres asuvad välisriigid on pühendanud tõsiselt tähelepanu oma sõjalaevastikkude täiendamisele ja uute üksuste ehitamisele. Kõi-

gis neis riikides on vastu võetud kavakindlad laevastiku programmid, mis on kas juba teostatud (Läti) või on alles teoksil. Millises suunas siin on mindud, see peegeldub kõige paremini mainitud kavades ja valminud üksustes.

Nõnda näeme, et lahingulaevade ehitamisel on mindud üksuste tonnaaži vähendamise poole. Võib olla, et see on osalt tingitud olukorrast („Ersatz Preusseni“ ehitamine), kuid teisest küljest on ka teistes merevägedes tõsiselt kaalumisele võetud, kas ei oleks aeg loobuda hiigla lahingulaevade ehitamisest. Tegelikult ei ole selle juure veel tulnud, välja arvatud Saksamaa. Küsimuse sellisel lahendusel on oma paremused, kuid ka halvad küljed. Väikeriikidele võiks niisugune seisukord ainult kasuks tulla, sest üksikute laevade ülekaal ei oleks siis enam nii kohutav ja jõudude vahekord võiks tunduvalt väikeriikide kasuks muutuda. Tegelikult seisaks suurriikide ülekaal siis ainult üksuste arvulises vahekorras.

Ristlejate ehitamise juures võime märkida, et kiirus on üldiselt endiseks jäänud, kuid tegevusraadiust on tunduvalt tõstetud tehniliste uuenduste abil (diiselmootorid). Torpeedorelvastuse tähtsus on tõusnud, artilleeria on kaliibri poolest endiseks jäänud, kuid selle eest on püütud uute mudelitega tema ulatust tõsta. Artilleeria asetuses näib kolmetoruline soomustorn ainuõiguslikuks kujunevat, samuti ka kolmetoruline torpedoaparaat.

Torpeedorelvastuse tõusu märkame ka destroyerite ehitamisel, kusjuures artilleeria tähtsus on ka tõusnud, kuid sellele on siiski piir pandud laeva tonnaažiga. Kaliiber on igal riigil isesuguseks kujunenud. Nii sakslastel 105 mm, rootslastel ja poolakatel 130 mm, venelastel 100 mm. Suurtükkide arv kõigub 3—5 vahel, mis kujutab endast nõuetavat miinimumi, et laskmisel üldse mingisuguseid tagajärjekaid vaatlusi teha. Tonnaaži mõttes kõiguvad uued üksused 800—1500 tonni vahel, kiirus kõigub 33—35 sõlmeni. Nõnda on destroyerid kujunenud tugeva artilleeria ja torpeedorelvastuse tõttu „väikseteks kergeristlejateks“.

Eriti tähtis koht väikeriikide laevastikkude programmides näib olevat allveelaevadel. See on ka arusaadav, sest nende ehitamine tuleb võrdlemisi kõige odavam. Allveelaevade ehitamine paistab silma Rootsi, Poola, Soome, Läti ja Vene (?) laevastikkudes, kuna Saksamaale on rahulepingu põhjal keelatud pidada allveelaevu. Tähtsal kohal on ka torpedovenede (CMB) ehitamine (Rootsi, Soome, Vene?), mida põhjustab vastavate riikide ranna iseloom.

Rannakaitse-soomuslaevade ehitamine, nagu seda näeme Rootsi ja Soome laevastikkudes, on tingitud täiel määral rannakaitse vajadustest ja eesmärkidest. Rannakaitse-soomuslaevade juures on pearõhk pandud tugevale artilleeriale ja soomusele, tuues ohvriski kiiruse.

Millega seletada pärast Maailmasõda kõigis laevastikkudes tugevat miini- ja torpeedorelvastuse tõusu, selle kohta toob „Rivista Marittima“ 1930. a. novembrikuu number huvitava artikli, millest selgub, et torpedoo uputas Maailmasõja ajal 158 mitmesugust tüüpi sõjalaeva, miinide tõttu hukkus 8 lahingulaeva, kuna artilleeria hävitas ainult 5. Nõnda Maailmasõja kogemused!

Jõudude vahekord.

Sõjalaevastikkude hindamine lahinguväertuse seisukohalt on väga komplitseeritud ja

raske ülesanne, kuna siin ei saa olla mingisugust kindlat mõõdupuud. Nagu iga üksiku laeva lahinguväärtus oleneb tema tüübist, vanadusest, tonnaažist, kiirusest, relvastusest, materjalosa korrasolekust, väljaõppest, isiklikust koosseisust ja juhtide võimetest, nii tuleb meil ka laevastikkude hindamisele asudes neidsamu tegureid arvestada. Peale nende aga tulevad siinjuures arvesse veel arvuline vahekord ja üldine laevastiku organisatsioon. Ainult niisuguse üksikasjaliku võrdluse tagajärjel võime enam-vähem õigete järeldusteni välja jõuda.

Võtan käesoleva artikli raamides tähtsamad nimetatud teguritest vaatluse alla. Alates arvulisest vahekorras, võime tema kohta kokku seada alljärgneva tabeli, kusjuures on arvesse võetud ka kõik reservis olevad üksused.

Tabel nr. 1.

Riik	Lahingulaevu	Rannakaitse-soomuslaevu	Ristlejaid	Destroyereid	Torpedopaate	Suurtükilaevu	Allveelaevu
Saksa . . .	7*)	—	9	12	20	—	—
Vene . . .	2	—	1	22	4	2	8
Rootsi . .	—	10	2	4	13	3	19
Poola . . .	—	—	—	2	5	2	—
Eesti . . .	—	—	—	2	1	2	—
Soome . . .	—	—	—	—	2	6	—
Läti . . .	—	—	—	—	—	1	2

Tabelist nr. 1 näeme, et Saksamaa on esikohal kõigi peajõudude hulka kuuluvate üksuste poolest, välja arvatud allveelaevad. Viimaste poolest on Rootsi laevastik kõigist tunduvalt tugevam.

Üldise tonnaaži mõttes kujuneb vahekord, nagu näitab alljärgnev tabel nr. 2.

Tabel nr. 2.

Riik	Lahingulaevu tonni	Rannakaitse-soomuslaevu tonni	Ristlejaid tonni	Destroyereid ja torpedopaate tonni	Allveelaevu (vee peal) tonni	KOKKU tonni
Saksa	92.400	—	43.100	23.295	—	158.795
Vene	46.800	—	6.880	38.640	5.200	97.520
Rootsi	—	49.990	6.800	6.440	8.040	71.270
Poola	—	—	—	4.830	—	4.830
Eesti	—	—	—	3.608	—	3.608
Läti	—	—	—	—	790	790
Soome	—	—	—	500	—	500

Sellest tabelist selgub, et kuigi Saksamaa oli torpedojõudude poolest (destroyerid ja torpedopaadid) arvuliselt ülekaalus (tabel nr. 1), siiski on Venemaa selles klassis tonnaaži poolest tugevam. Muidu jääb pilt üldiselt samaks, nagu ta oli tabel nr. 1 järgi.

Tabelist nr. 2 on meelega välja jäetud suurtükilaevad, millistel tegelikult kuigi suurt lahinguväärtust ei ole ja mis üldiselt vahekorra ka ei muudaks.

Võttes aluseks üksikute laevade vanaduse, võime koostada järgmise tabeli.

*) Juure arvatud „Lothringen“, mis praegu osalt desarmeeritud on.

Tabel nr. 3.

Riik	Laevad	Vanadus				
		20 aastat ja rohkem	19-15 a.	14-10 a.	9-5 a.	4 a. ja vähem
Saksa	Lahingulaevad	7	—	—	—	—
	Ristlejad	4	—	—	1	4
	Destroyerid	—	—	—	6	6
	Torpeedopaadid	10	10	—	—	—
Vene	Lahingulaevad	—	2	—	—	—
	Ristlejad	1	—	—	—	—
	Destroyerid	—	22	—	—	—
	Torpeedopaadid	4	—	—	—	—
Rootsi	Allveelaevad	—	8	—	—	—
	Rannakaitse soomuslaevad	7	—	3	—	—
	Ristlejad	1	1	—	—	—
	Destroyerid	—	—	—	2	2
	Torpeedopaadid	7	6	—	—	—
	Allveelaevad	—	7	6	3	3

Sellest näeme, et Saksa laevastiku peajõud on võrdlemisi vanad laevad, järelikult ei või ka nende lahinguväärtust väga kõrgelt hinnata. Kuid nagu Saksa jõudude üksikasjalisel käsitlemisel toonitatakse, on neid hiljem ümber ehitatud ja täiendatud, mille tõttu nad tegelikult kaugelt ületavad selle väärtuse, mida neile vanaduse järele võiks anda. Kerged jõud (ristlejad ja destroyerid) aga on sakslastel tehnika viimane sõna, nad on alles hiljuti valmis saanud ja järelikult on kõige paremad ja kõige moodsamad.

Vene laevastikus me alla 15 a. vanuseid laevu üldse ei näe. Sellegipärast ei või selle laevastiku kohta öelda, et ta vana oleks. Laevad on ehitatud Maailmasõja ajal, nõnda siis kaugelt nooremad kui vanad Saksa jõud. Kuid tegelikult nad ei vasta praegustele nõuetele ja on tublisti ajast maha jäänud. Laevade väärtust vähendab tunduvalt veel nende üldine seisukord, mis veel kaugeltki pole võimaluste piires hea.

Rootsi laevastiku peajõud kuuluvad kõik nooremasse generatsiooni, eriti kolm rannakaitse-soomuslaeva ja hulk allveelaevu. Vanad soomuslaevad ei oma kuigi suurt lahinguväärtust ja on paigutatud reservi.

Ülejäänud Baltimere riikide laevastikud on tabelist nr. 3 välja jäetud põhjusel, et nende laevastikud on võrdlemisi noored, või jälle väga kõrge vanadusega.

Võttes nüüd arvesse laevade vanadust ja lugedes rahvusvaheliste lepingute (Washingtoni) põhjal lahingulaevade ja ristlejate eaks 20 aastat, võime kokku seada Baltimere riikide laevastikkude kohta tabeli nr. 4, mis annab võrdleva pildi peajõudude suurusest. Sellest tabelist on välja jäetud destroyerid vanusega üle 17 aasta ja allveelaevad üle 13 aasta, kuid temasse on sisse võetud Saksa lahingulaevad, silmas pidades, et nende juures on ette võetud üm-

berehitusi ja uuendusi. Vene destroyerite arv põhjeneb sakslaste andmetel.

Tabel nr. 4.

Riik	Lahingulaevu	Rannakaitse-soomuslaevu	Ristlejad	Destroyerid	Torpeedopaate	Allveelaevu
Saksa	6	—	5	12	10	—
Vene	2	—	—	18	—	8
Rootsi	—	3	2	4	—	13
Poola	—	—	—	2	5	—
Eesti	—	—	—	2	1	—
Läti	—	—	—	—	—	2

See tabel annab enam-vähem õige pildi jõudude vahekorra Baltimerel.

Laevastikkude hindamisel järgneva teguri — kiiruse (keskmise kiiruse) seisukohast näeme, et lahingulaevade ja rannakaitse-soomuslaevade kiirus on sakslastel 18 sõlme, venelastel 23 sõlme (?), rootslastel 23 sõlme. Vanade kergete jõudude kiirused on kõigil riikidel peaaegu võrdsed, sama võime öelda ka uute kergete jõudude kohta.

Artilleria arvulist vahekorda selgitab järgmine tabel, võttes aluseks tabeli nr. 4 andmeid.

Tabel nr. 5.

Riik	Suurtükkide kaliiber			
	305 mm	280 mm	150 mm	120 mm
Saksa	—	24	128	—
Vene	24	—	—	32
Rootsi	—	12	32	10

Siit selgub, et sakslastel on tugev ülekaal keskmises kaliibris, kuna raskekaliibriliste suurtükkide arv on neil venelastega võrdne. Tegelikult ei ole peaaegu mingisugust vahet sakslaste 280 mm ja venelaste 305 mm suurtükkide vahel, seda tõendasid täiel määral Maailmasõja merelahingud (Jutlandi lahing), kus sakslastel olid peaaesjalikult 280 mm suurtükid liitriikide 305 mm vastu.

Kokkuvõttes võime öelda, et Baltimerel on moodustatud teataval määral jõudude kolmnurk. Absoluutset ainuvalitsejat niisuguse olukorra juures ei saa olla, sest kahe riigi ühinemisel ülekaal kujuneb alati liitlaste poole. Ülejäänud riigid pidid seni leppima pealtvaatajate osaga, kuid viimasel ajal nende (Poola ja Soome) mõju näib tugevasti kasvavat, mille tõttu üldine jõudude vahekord võib tunduvalt muududa.

Eesti seisukoht teiste riikide hulgas püsis kindlana kuni 1930. aastani, mil Poola surus meid tonnaži mõttes viiendale kohale. 1931. aastal, kui saavad valmis uued üksused Poola ja Soomel, oleme jälle ühe astme võrra madalamale nihkunud. Tulemuseks on, et meie laevastiku erikaal Baltimerel aasta-aastalt järjekindlalt väheneb.

R. K.

(Lõpp.)

Mõnda ratsaspordi mõjust ja vigastustest.

Kui rääkida ratsutamise mõjust organismile, siis tuleks tähendada, et ta lihaseid eriliselt ei arenda, kuna ratsutamisel on tegemist peaaugult passiivsete, pörutustest ja raputusist tingitud liigutustega. Aktiivne lihaste töö esineb vaid keha tasakaalus hoidmisel, säärite ja reite tegevuses hobuse juhtimisel. Eriti palju tööd langeb adduktor-lihastele, s. o. reie ligitõmbajatele lihastele.

Et ratsutamine enamasti vabas õhus toimub, siis pääseb sealjuures maksvusele õhu ja päikese mõju. Ratsutamine kiirendab vere ringvoolu ja soodustab seedimisorganite tegevust. Peab aga hoiduma täie kõnuga ratsutamisest, kuna pörutused ja raputused sel puhul valu sünnitavad ning kanjulikult mõjuvad.

Ratsutamine arendab tasakaaluorgane, samuti ka närvikava, kuna sõites tuleb kiiresti kohaneda uutele olukordadele ning tarviduse korral kiiresti reageerida. Optiline reaktsiooniaeg (s. o. aeg valguseärrituse, nägemise, äratundmise ja tegevusse astumise vahel) lüheneb selle tõttu. Ratsutamine on ühtlasi heaks vastumõjaks lühinägelikkusele, mis tekib lähedate esemete vaatlemisest töö juures, sest siin rändab vaade ühelt kaugelolevalt asjalt teisele. Ühtlasi võiks öelda, et ratsutamise psüühiline mõju on hinnatavam kui füsioloogiline. Füsioloogiliselt saavutame sama mõju organismile ka teiste spordiharudega, kuna hingelised elamused ja spordi iseloomule on ainulaadsed, sest see spordiala on ainus, kus tegeletakse ja sporditakse elava loomaga.

Ratsutamine on kasulik vaid tervetele ja tugevatele inimestele. Haiged, verevased ja nõrgad inimesed teevad targasti, kui nad sellest spordiharust loobuvad. Samuti pole soovitatav ratsutamisega algust teha varajases lapseas, sest see spordiala on liig kardetav lastele, pealegi ei mõju ta kuigi hästi kasvavale organismile.

Ratsaspordi juures ettetulevaid vigastusi võiks liigitada järgmiselt:

- 1) kukkumisel saadud vigastused,
- 2) hobuse poolt tekitatud vigastused,
- 3) haiglased muudatused, milliseid kutsub esile ratsutamine.

Kukkumised on ratsutamisel võrdlemisi sagedased. Vigastused, millised selle juures ette tulevad, on samalaadilised kui harilikude kukkumiste juures: igasugused nihetused, liigeste väändumised, lihaste reben-

did, verevalumid jne. Asjaarmastajate juures on kukkumised sagedasemad, kuid sealjuures tekkivad vigastused pole nõnda kardetavad kui on elukutseliste ratsutajate omad, kuna viimaste juures kukkumine sünnib palju suuremal sõidukiirusel. Kukkumiste tagajärjel võib ette tulla ka surmajuhtumeid. Viimaseid tuleb ette siiski võrdlemisi harva, näiteks on viimase viie aasta jooksul ühel suuremal võidusõiduplatsil Saksamaal ette tulnud ainult üks selline surma juhtum.

Kukkumiste tagajärjel tekkinud vigastustest on kõige raskemad pealuu ja selgroo vigastused. Pörutuste tagajärjel võib kannatada peaju või tekkida verevalang selgroo kaanali. Kõige sagedasem vigastus kukkumisel on rangluu murre. See vigastus tekib sellest, et kukutakse paremale käele või õlale, kuna vasak käsi ratsmeid hoides enam tahapoole jääb. Murdunud rangluu otsad võivad läheduses olevaid veresooni või erkusid vigastada või isegi kopsu tungida. Viimasel juhul sülitab haige verd. Lihtis rangluumurre paraneb ruttu, rangluu kasvab kokku umbes kolme nädalaga. Kui aga luumurruga käivad kaasas raskemad vigastused, siis võtab paranemine kauem aega. Harvemini kui rangluu murdumist tuleb ette käsivarre ja labakäe luude vigastusi. Alumiste jäsemete vigastusi tuleb lihtsa kukkumise juures harva ette. Kui aga ratsanik hobusega koos kukub, ning jalga küllalt kiirelt jalgrauast vabastada ei suuda, siis tekivad sellise kukkumise tagajärjel põlveliigese ja jalaääre luude vigastused, kuna jalga hobuse külje alla jääb ja tema keha raskuse tõttu sisse muljutakse.

Takistustega võiduajamistel on kukkumised sagedasemad kui võiduajamistel tavaliselt maal. Selle eest on aga takistusteta võiduajamistel kukkumised kardetavamad, kuna hobused siin kiiremas tempos ja tihedamalt üksteisele järgnevad. Kukkumisel varitseb siin oht järelesõitvatest hobustest ära tallatud saada. Kui kukkumisel jalga jalgrauda jääb, siis võivad labajala luude murdumised ja liigeste väändumised ette tulla. Kukkumise põhjuseks on sageli libe või aukline maapind, mõnikord ka hobuse lühinägelikkus. Kukkumisi tuleb ette suurel sõidukiirusel ka järskude kurvide võtmisel, eriti siis, kui hobused väsinud on.

Vigastustest, millised tekivad hobuse

süü läbi, võiks nimetada, näiteks, juhtu, kui hobune kohkub millegist ja litsub ratsaniku puu, müüri, majaseina jne. vastu. Selle juures saab vigastada eriti põlveliigese väline külg. Isegi reiemurdeid on niisugustel juhtudel ette tulnud. Eriti kardetav on see, kui hobune metsas kohkub ja tagumistele jalgadele tõuseb, selle juures puuoksad võivad vigastada ratsaniku nägu ja silmi.

Rida vigastusi tekib sellest, kui ei osata hobust käe kõrval talutada. Kui minnakse 1—½ meetri kaugusel hobuse ees, teda ratsmetest või valjastest kinni hoides, siis võib juhtuda, et hobune viskab äkki pea üles. Selle tagajärjel võib ette tulla küünarliigese või labakäe liigeste vändumisi, sõrmede kõõluste venitusi ja rebendeid, veresoonte vigastusi, lihaste rebendeid ja õlavarre murdumisi. Võib juhtuda ka sõrmeleude murdumisi. Viimane vigastus on kardetav, kuna siin luude kokkukasvamine võtab võrdlemisi kaua aega ja vigastuse tagajärjel sageli kaotatakse osa sõrmede liikuvusest ja käe töövoimest. Et niisuguseid vigastusi ei tekiks, on tarvis käia hobuse kõrval, hoida parema käega ratsmeid hobuse suu juurest, vasakuga ratsmete ots-test. Kui nüüd hobune järsku tõmbab, siis libisevad ratsmed parema käe sõrmede vahelt läbi ja parem käsi läheneb vasakule, jäsule tõmbele järele andes.

Veel võib hobune, loopides pead üles, lüüa peaga seljasistuvat ratsanikku.

Kui sadulavöö kinnitõmbamisel küllalt ettevaatlik ei olda, siis võib juhtuda, et hobune astub vöö kinnitajale jala peale. Eriti ohtlik on see siis, kui hobusel on teravad talvehaagid. Raskeid vigastusi võivad tekitada hobuse löögid tagumiste jalgadega, kui nad tabavad inimesel põlve, kõhtu, nägu jne. Tingedad hobused hammustavad sageli, seetõttu tuleb nendega eriti ettevaatlik olla.

Krooniliste haiglaste muudatuste hulka, milliseid põhjustab ratsutamine, tuleb arvata „O“ jalgade tekkimist. „O“ jalad tekkivad sel põhjusel, et adduktorlihased omandavad ülekaalu teiste lihasegruppide üle.

Vanade ratsaväelaste juures tuleb ette ka adduktorite luustumist, mis tekib adduktorlihaste ülikoormatusest ja rebendite tagajärjel, millega kaasas käisid verevalumid. Kui niisugune luustunud lihas vajutab veresoonte või erkudele või takistab liigese liikuvust, siis tuleb ta eemaldada operatiivsel teel.

Algajatel juhtub sageli, et nahk istmikul ära hõõrdub ja seal haavad tekivad. See oleneb sellest, et nahk on esialgu õrn ja harjumata, osalt on selles süüdi ka halb istak või sadul. Hiljem kohanevad vastavad kehaosad, nahk muutub tugevamaks ja vigastus ei kordu enam nõnda kergesti.

K. L—g.

Kaitseväe elu.

Rootsi rittmeister Karl Enghoff'i

viibimise puhul 1. soomusrongide-rügemendis.

4. maist kuni 5. juunini s. a. viibis meie sõbraliku Rootsi rittmeister K. Enghoff Eesti kaitseväe väljaõppega ja eluluga tutvumise otstarbel 1. soomusrongi rügemendis. Praegu K. E. viibib Autotanki rügemendi juures Männiku laagris.

Teame, et Rootsi kaitseväelasi on Vabadussõja ajal ja hiljem teeninud meie kaitseväes, kuid Eesti kaitseväega tutvumise otstarbel Rootsi ohvitseri meie kaitseväe osadesse komandeerimine on vist K. Enghoff'i isikus esmakordne juhtum.

K. Enghoff on sündinud 9. veebruaril 1890. a. Kristianstadis. Lõpetanud güm-

naasiumi 1909. a. Esimese sõjaväelise hariduse saanud kadetikoolis Stokholmis, mille lõpetas 1912. a. Hiljem oma sõjaväelist haridust täiendanud mitmesugustel erikursustel, nagu: kehalise kasvatuse kursus noortele ohvitseridele, kõrgem ratsakool, kerge- ja raske-kuulip. käsitamise ja kasutamise kursused, kursus soomusautode teenistuse alal, relvliikide tehnikakool jm.

Teeninud on K. E. Kroonprints'i Husaari-rügemendis, r.-kuulip. ala õpetajana ratsaväe aspirantide koolis ja armee allohvitseride koolis, „kungl. svensk. skänkska“ ja

Taktikalisel õppusel r.-kuulip. asetust vaatamas.

Kolonel P. Triik (vasakul) ja rittmeister K. Enghoff (paremal).

laväe rügemendis, „kungl. skänska“ dragunirügemendis, „kungl. skänska“ ratsarügemendis, eriliste ülesannete ohvitserina ratsaväe inspektori juures ja mujal.

Möödunud aastal rittmeister Enghoff on viibinud kuus kuud Prantsusmaal tutvumas Prantsuse ratsaväega.

Tapal K. E. tutvus soomusrongide ja s.-autode materjalosaga, sõdurite väljaõppega ja sisemise eluga.

Erilise tähelepanu tema pühendas Eesti ajaloo ja Eesti kultuuriliste ja majanduslikkude saavutistega tutvumisele.

Rügemendist lahkudes rittmeister K. Enghoff rügemendiülema kõnele vastates muuseas ütles: „Usun, et Eesti iseseisvusest ja tema edust kõige rohkem tunneb rõõmu Rootsi. Üks kuu Tapal viibides võisin õppida palju ja panna tähele, kui palju siin mõne aastaga on korda saadetud. Süda rõõmustab nähes, kuid kõik on suure innuga tööl iseseisva Eesti paremale järjele tõstmiseks.“

Oleme veendunud, et Rootsi kaitsevääre rittmeister Karl Enghoff'i sümpaatlikus isikus oleme leidnud Eesti kaitsevääle hea sõbra.

—i—

Sõjaväelisi teateid.

Rügemendi kohtupidamise reorganiseerimine Lätis.

Käesoleva aasta maikuuks Latvija saeima võttis vastu uue rügemendikohtupidamise seaduse, muutes ja täiendades vastavaid sõjaväe kohtupidamise seaduse paragrahve. Uus seadus konstruktsioonilt erineb senimaksvast veneaegsest seadusest märksa. Rügemendikohtu liikmed endiselt määratakse väeosaülema poolt 6 kuuks väeosa ohvitseridest kapteni ja kõrgemas auastmes, kuna kohtuesimees on alaline ja määratakse ametisse riigipresidenti poolt sõjakohtu alalistest liikmetest või sõjaväe kohtu-uurijatest. Ra-

huajal rügemendikohtu esimehi ei või olla rohkem kui 4, kusjuures igal ühel neist on oma teatud raioon, mille piirides asuvate väeosa kohtupidamist nad toimetavad. Rügemendikohtu kirjavahetuse ja kohtuprotokollide tehniliseks täitmiseks väeosaülemad määravad esimehe käsutusse sekretäri — üleajateenija-kirjutaja.

Rügemendikohtule alluvad allohvitseride ja sõdurite ning teenistusosalal neile võrdsete isikute süüasjad, mille eest seaduses ette nähtud karistuse ülemmäär ei ületa sõjaseaduste järele määratud distsiplinaar-kompanisse ja üldseaduste põhjal vangistust, välja arvates: a) süüasjad, mis nähtud ette S. s. kogu §§ 97, 105, 111, 172 ja

186; b) süüasjad, kus kohtualustena esinevad eraisikud ja c) süüasjad, milles kohtualustelt nõuetav kahjutasu kogusummas ületab 1000 latti.

Rügemendikohtu võimupiirid on osaliselt muutunud: vähenenud sellega, et on võetud võimalus arutada süüasju, mille kohta on nähtud ette kindlusevangistus (S. s. k. § 252), ja suurenud seega, et rügemendikohtule alluvad ka süüasjad, mis loetletud S. s. k. § 101 p. 3 (kui võrt need üldse kuuluvad rügemendikohtu kompetensi — allohvitseride ja sõdurite süüasjus), § 154¹ ja § 161¹, kui ka süüasjad, mille nõude-summa on 300 latist (senine määra) kuni 1000 latini.

Peale selle uues rügemendikohtupidamise seaduses on järgmised uuendused: 1) kohtualustel süüasjus, milles ette nähtud karistus ületab 2 kuudaresti või mõnda muud sellele vastavat karistusemäära, on õigus omale valida kaitsja isikute, kellel on õigus esineda kaitsjana sõjakohtutes (Sõjakohtupid. sead. § 576¹); 2) süüalustel, kui ka väeosajärgel, kelle käsukirjaga süüalused kohtusse antud, on õigus rügemendikohtu otsuse peale kassatsiooni korras edasi kaevata Sõjaväe ülemkohtusse, välja arvatud kohtuotsused, mille järgi süüalustele on määratud distsiplinaar-määrustikus ette nähtud karistused, või karistused, mis nendega asendatavad: 3) rügemendikohtu otsused astuvad jõesse ilma väeosajärgel kinnitusega; viimasel on õigus nende kohta esineda protestiga sõjaväe ülemkohtule; 4) väeosajärgel õigus kohtuotsusega määratud karistust kergendada on jäetud maksma ka uues seaduses, kusjuures ta peab tegutsema seaduses ette nähtud piires; 5) eraldi kassatsiooni korras esitatud kaebustele ja protestidele rügemendikohtu otsuste ja kohtuesimehe korralduste peale asjaosalised võivad esineda paralleelkaebustega ja -protestidega, ja 6) kohtualune ühel ajal tema süüasja saatmisega rügemendikohtule arvatakse kohtuesimehe korraldusse, kes otsustab süüaluse vahialla võtmise üle. Seni see õigus oli väeosajärgel.

„Valdibas Vestnesis“ ja „Latvijās Kareivis“ andmetel.

T.

Inglismaa. Katsed uutüüpi sõjalennukiga. Üheistmeline biplaan. Lennuk olevat relvastatud 6 kuulipildujaga, millised lendur ühe käega korraga paneb tegevusse ja milliste kuulid annavad ühise vihu. Lennukiirus 300 km/t, lagi 8000 m, lennuk võtab kaasa 4 kahekümneaalal-list pommi. (Mil. Wochenblatt nr. 45 — 1931.)

Prantsusmaa. 1931. aasta manöövrid peetavat 10.—16. septembrini Soissons—Laon, Soissons—Reims, Reims—Rethel ja Laon—Rethel suundades. Manöövritest võtab suuresti osa ka lennuvägi. Eri list rõhku maaväes pandavat jõgede forsseerimisele ja pionerküsimustele üldse. Manöövrite üldjuhtimine antavat kindral Mangini kätte. (Mil. Wochenblatt nr. 46 — 1931.)

Põhja-Ameerika Ühendriigid. Arvestades sõjasiljade kandejõudu, vähendatakse keskkalu tank 23 tonnilt 15 tonnini. Uue keskmise — 15-tonnise — tanki mudel on andnud katsetel: kaal ca 15 tonni, kiirus 35 km/t, veejahutusega 300 HJ mootor. Meeskond: 1 juht ja 3 meest; relvastus: poolautomaatne 47 mm kahur koos asetuses soomustorni 12,5 mm r. k-ga ja 37 mm kahur 7,6 mm kuulipildujaga. Soomuskate annab kaitset raske kaliibriliste kuulipilduja kuulide vastu. Tanki kerge tüüp on samuti rekonstrueeritud. Viimane mudel kaalub kõigest 8,5 tonni, relvadeks 37 mm kahur ja kuulipilduja; võib rännata lüliketti vahetamata kuni 3200 km. (Mil. Wochenblatt nr. 47 — 1931.)

Poola. Alalisväe (rahuaja) ohvitseride ettevalmistuse käik: üldettevalmistus — kadetikor-puse või keskkooli lõpetamine. Sõjaline ettevalmistus: üldhariduse omamisel tuleb läbi teha riigikaitselised õppused, siis 4 nädalat jalaväe rügemendis sõdurina, pärast seda 10 kuud lipnikkude (aspirantide) koolis, siis uuesti 3 kuud jalaväe osas; alles pärast seda 2 aastat sõjakooli ja siis ülendus esimesse alalisväe ohvitseri aukraadi. (Mil. Wochenblatt nr. 48 — 1931.)

Ke.

Sõjakirjandusi.

PRANTSUSMAA.

„Revue militaire française“ nr. 117, 1. märts 1931. a.

„9. diviis 1918. a.“ (Kindral Camelin ja major Petitbon). Episood Maailmasõjast. Kirjeldatakse eelnimetatud diviisi vastupealetungi teises Marne lahingus Hautvillers ja Cumières raioonis. (Artiklil on järg.)

„Strateegiline ja taktikaline edu“ (Kolonel Loizeau). Kindral Ludendorfi strateegilise ja taktikalise tegevuse analüüs n. n. „Ludendorfi pealetungi“ ettevalmistamisel. Pealetung pidi algama 21. märtsil eesmärgiga: ära lõigata inglasi prantslastest Cambrai raioonis. Autor arvab, et suuri tulemusi see operatsioon ei võinud juba oma ettevalmistamise ideelise külje tõttu anda, sest ta strateegiline eesmärk oli tehtud olenevaks taktikalise edust. Pealegi puudusid Ludendorfil strateegilised varud taktikalise edu arendamiseks. (Järgneb.)

„Briti ilmariik 1930. a.“ (Kapten Morrel). Autor annab kaunis põhjaliku ülevaate Briti ilmariigi koosseisust, tema üksikute osade sise- ja välispoliitilistest iseäraldustest ja sõjapolitiilisest tähtsuset. Vastavalt nendele iseäraldustele jaotab autor Briti ilmariigi järgmisse kolme ossa:

- Lääne impeerium,
- Ida impeerium, India ja Austraalia,
- maa-alad Aafrikas ja India ookeanis.

Peatudes pikemalt iga eelnimetatud osa juures ja kirjeldades nende koosseisu kuuluvate astumaade ja dominioonide valitsemise korda, peab autor tarvilikuks allakriipsutada inglaste riigimehelikkude tarkust ja teiste rahvaste valitsemise oskust. Ta seab nii mõneski asjas inglasi prantslastele eeskujuks. Kuna dominioonid on väliselt peaaegu täiesti iseseisvad, siis huvitab autorit küsimus: mis jõud see on, mis seob dominioonid Inglismaaga? Peale pikemat analüüsi jõuab autor otsusele, et see jõud on puht majandusliku iseloomuga. Nii näiteks Lõuna Aafrika

dominioon saab Inglismaalt $\frac{2}{3}$ oma sisseveest, kuid annab Inglismaale $\frac{3}{4}$ oma väljaveest; Iirimaa oma 61-miljonilisest sisseveest saab 45 miljonit Inglismaalt ja oma 41-miljonilisest välja-veest annab 40 miljonit Inglismaale. Seega majanduslikud sidemed dominioonide ja Inglismaa vahel on tugevad. Kuid mitte vähema tähtsusega pole siin ka moraalsed tegurid, nagu näiteks „Briti ilmariigi konverentsid“, mis kokku kutsutakse iga nelja aasta tagant ja kus tulevad arutusele ilmariiki puudutavad tähtsad küsimused. Viimane sarnane konverents peeti 1929. a. (Artiklil on järg.).

„10. korpus Charleroi lahingus“ (20.—24. augustini 1914. a.). (Major Larcher). Episood Maailmasõjast.

„Baiken (21. juuli 1808. a.)“. (Kolonel Grasset). Ajalooline uurimus Napoleoni sõjakäigust Hispaaniasse.

Uudiseid välisriikide sõjavägedest.

Põhja-Ameerika Ühendriikides on muudetud jalaväe rügemendi organisatsiooni. Nüüdsest peale on igas jaos 2 automaatpüüsi ühe asemel. R. kpl. kompanites tösteti r. kuulipildujate arvu 12—16-ne peale. Peale selle loodi juure veel n.n. rügemendi r. kpl. kompani 16 kuulipildujaga. Rügemendi „mortiiride“ kompani suuredati 75 mm. mortiiiride ja 37 mm suurütkkide arvu kolmelt — kaheksa peale.

Hispaanias on maksma pandud uus Sõjaväe teenistuskohustuse seadus, mille järele teenistuse üldkestvus on kindlaks määratud 18 aastale, millest: I a. — tegevteenistuses, 5 a. — käsutusvääs, 6 a. — I järgu ja 6 a. — II järgu reservvääs Noorte sissekutsumine sünnib kaks korda aastas: 1. novembril ja 1. veebruaril.

Bibliograafia.

R. Tck.

„La Revue d'infanterie“ nr. 462, 1. märts 1931. a.

„Väeliikide kombinatsioonist“ (Kindral Brossé). Sama artikkel ilmus juba „Revue militaire française“ l. a. detsembrikuu numbris. Vt. „Sõdur“ nr. 13/14 s. a.

„Uurimus jõgede kaitsest. 51. diivis Marnel (15. juulil 1918. a.)“. Episood Maailmasõjast.

„Tulede märkimine jalaväe lahingharjutustel“. (Kindral Meilhan). Autor püüab täpsustada ja täiendada „Juhendites tulede märkimiseks“ *) (15. märtsist 1929. a.) antud näpunäiteid tulede märkimiseks lipukestega (valged — vaenlase jalaväe tuli, punane — vaenlase suurt. tuli, roheline — oma tuli). Kahjuks ei paku artikkel midagi uut.

„Abinõu vaenlase jalaväe tulede märkimiseks“ (lt. Reneaume). Soovitatakse tarvitusele võtta punast kolmenurgelist lippu, mille varda (1,6 m pikk) külge on kinnitatud (lipu alla) papist või õhukesest lauast valmistatud pannoo (30×40 cm). Pannoo valgele põhjale on maalitud must rist — suuna kindlaksmääramise hõlbustamiseks. Otsustades lipu ja pannoo suuna järele määratakse kindlaks, kuhu on suunitud vaenlase jalaväe tuli, kas oma või naabri üksuse plhta. Autor kinnitab, et see moodus olevat annud häid tagajärgi väikeste üksuste väljaõpetamisel.

*) Instruction sur la figuration des feux.

„Soomus ja lahingmasinate kaitse“ (Major Balland). Autor kirjeldab mitmesuguste soomuseks määratud terase sortide valmistamist, näidates valemite abil ühe või teise terase sordi kaitse omadusi kuulide vastu. Kuigi artikkel on kirjutatud populaarkeelele, võib ta siiski rohkem huvi pakkuda eriteadlastele kui jalameestele. Ta õige koht oleks olnud mingisuguses tehnilises ajakirjas.

„Sõduri individuaalsed ülesanded lahingus“ (Major Gigues). Meetodiline külg — kuidas õpetada sõdurid piiluriks, sideagendiks (virgatsiks), tegutsemiseks parullina (eelväe, järelväe, küljekaitse koosseisus).

„Seletatud lektüürid“ (Kapten Jeanroy).

Välisriikide sõjakirjanduse ülevaade.

P.-Ameerika Ühendriikide jalaväe juhatuses on lahendamisel neli alljärgnevat tähtsat probleemi:

- a) kaitse õhukallaletungide vastu;
- b) kaitse tankide vastu;
- c) kiire tanki konstrueerimine;
- d) poolautomaatpüüsi konstrueerimine.

Rootsi „Bofors'i“ firma on ehitanud uue mäesuurtüki, mille kaliber on 75 mm, kogukaal — 800 kg, mürsu kaal — 6,5 kg, algkiirus — 400 ms, max. kaugus — 9200 m.

Prantsuse sõjakirjanduse ülevaade. R. Tck.

SAKSAMAA.

Militär-Wochenblatt nr.nr. 45, 46, 47, 48 (juuni 1931).

Moodne ratsavägi. Saksa endise ratsainspektori kindral G. Brandti teose „Moderne Kavalerie“, milles autor käsitleb ratsaväe lahingulist kasutamist, juhtimist, organisatsiooni ja õpet, puhul võetakse sõna moodsa ratsaväe kohta. Käesolev artikkel (nagu viimasel aastatel üldse) on ratsaväe kaitseks. Püütakse peletada Maailmasõja positsioon sõja ajajärgust tekkinud ebaõige vaade ratsaväe tähtsusest sõjas. Tuleviku sõjas on ratsaväel tähtis osa, sest tulevikusõjas kiiruse moment, aja kokkuvõtteid ümberpaigutustel, saavad omama suurema väärtuse kui seni. Süüdi pole olnud ratsavägi kui väeliik, kui teda Maailmasõjas otstarbelselt ei kasutatud. Maailmasõjale järgnenud aastail olevat ratsaväe hindes tehtud palju vigu ja need kõik ratsaväe kahjuks. Kindral Brandt tahab asja teha häaks. Feldmarssal v. Mackensen leiab, et kindral Brandti teos ratsaväe elus on suursündmus ja see teos on ilmunud parajal ajal. (Nr. 45.)

Hauptmann M. Braun: Õhukaitse suurtüki uus tüüp. Vickersi õhukaitse suurtüki (kahuri) viimane tüüp omab kaliibri 75 mm, toru pikkus 40 kaliibrit (3 meetrit), algkiirus 750 m/s, mürsu kaal 6,5 kg, laskekaugus: horisontaal 13.900 m, vertikaal kõrgus 9235 m, laskekiirus 20 mürsku minutis, poolautomaatne laadimine, eriti õnnestunud lafett õhukaitse seisukohast. (Nr. 45.)

Põhja-Ameerika Ühendriikide armee sünd Maailmasõja ajal. (Nr. 46.) Organisatsioon; mobilisatsiooni käik. Kindral Pershing ja palju teisi väljapaistvaid tegevas armee loomises asusid vabatahtlikult organiseerunud üksuste suhtes põhimõttel: „Kuigi

sellistel vabatahtlikel üksustel on palju poliitilist auahnust, kuid nende juhtideks on tavaliselt isikud, kes ei kõlba sõjategevuseks suuremates raamides. Pershing viis president Roosevelti venele, et sõjakohusline mobiliseeritud sõdur ei ole vähem kohane isamaa kaitsjaks kui vabatahtlik. 1918. a. anti sõja kestvuseks seadus, mille tõttu vabatahtlikkude armeesse võtmine keelati, et vältida hõõrumisi rahvaklasside vahel ja ära hoida, et auahned ei jätkaks tagalas oma ülesannete täitmist ning ei kipuks rindele.

Mootorrattur-eskadronid. (Nr. 46.) Organisatsioon ja taktikalise teotsemise põhimõtted prantsuse 1930. a. manöövri teotsenud mootorrattur-eskadronide (*l'escadron motocycliste*) kogemustest.

Rittm. Balck: Maaõhku sõja episood jalaluurajate komando edukast tegevusest. Kirjeldatakse vene luurajate tegevust 4. XI 1915 Galiitsias, Kuhozka Vola külas, kus 214-meheline venelaste luursalk hiilnud läbi sakslaste julgestusosade, tungis saksa 9. ratsabrigaadi staabi ja külas puhkavate osade kallale. See julge ja edukas ettevõtte maksnud venelastele kõigest 3 surnut ja 17 haavatut, sakslastele aga 53 surnut, 60 haavatut, 70 vangi. Venelastelt põlema süüdatud külas hukkunud 76 hobust ja teist vara. Venelased pärast ülesande täitmist lahkunud külast täielikus korras, võttes kaasa viimse oma surnud ja haavatud. Rittm. Balcki arvates, eriliselt ettevalmistatud luurkomandodel on tulevikusõjas (liikvõimude perioodis) ülesandeid palju rohkem kui möödunud sõdades. sest keerukaks muutunud sõjaaparatuur nõuab üksikasjalikumalt luuret, mida võivad lähedatel distantsidel teostada julge ja eriettevalmistusega luurkond. (Nr. 46.)

Kindral v. Kuhl: Marssal Fochi sõjamalestustest. (Nr. 47.) Kindral v. Kuhl Fochi vastasena lahingutes, toetudes omile tähelepanekutele ja prantslaste eneste kriitikale (kol. ltn. Léstien arvustav kirjutis prantsuse 9. armeetegevusest Marnel. K.) tuleb otsusele, et Fochi mälestused ei anna tõenäolist pilti möödunud sündmustest. Fochi ei saavat ka siis, kui võtta ta mälestused vastuvaidlemata tõena, seada suurte väejuhtide, nagu Friedrich Suur. Napoleon, Moltke, kilda. Siiski ei saavat tema keelduda tunnustamast Fochi väljapaistvaid omadusi: selge operatiivmõtlemine, oskus eraldada sisu vormist, lakkamatu optimism, pealetunetavaim, kindel tahe ja and oma isikuga mõjutada kaastõelisi tarvilises suunas. Fochi olnud Saksamaale ohtlikum vaenlane, sest tema nõudnud Rheini, tema olevat 1919. kevadel mõjutanud Versailles'i rahulepingu sündi.

Vabahärra v. Stein. (Nr. 48.) Suure reformatori 100. surmapäeva puhul.

Tsissisõjast (Volkskrieg). Nõrgema riigi territooriumile on tunginud üleiõus vaenlane. Kui rahval on veel sees vaim, kui ta tahab eksisteerida iseseisva rahvana, siis ta paneb mängu viimse. ta tuncib vaenlasele kallale kas või noaga. Sellise rahva vallutamine ei ole kerge, nagu näitasid napoleoni sõjad Hispaanias ja Venemaal, samuti 1870/1871. sõjas Gambettalt organiseeritud võitlus. Isamaad armastav ja vastast põlgav rahvas on suurimaid jõude, mida tuleb arvestada riigikaitse töös. (Nr. 48.)

Dipl. ins. Vim Brandt: Dieseljõuallikaid ei tohi ülehinnata. Lennu- ja soomusjõudude alal kõlbavat dieselmootorit siiski. (Nr. 48.)

Kol.-ltn. Ernst Otto: Tee võidule. Õigemaid teid võidule olevat kaudu vastase moraali hävitamise.

Sõjav. teateid. Sõjakirjandust. Mitmesugust.

SOOME.

„Suomen Sotilas“ 1931.

Nr. 11/12: „Sõjaväe jalgrattaväeosade väljaõppest“ komandant Into Salmio sulest. — Jalgrattaväeosade õppustel panna erilist rõhku isikule, s. o. üksiku ratturi oskuse ja iseseisvuse arendamisele. Edasi sama tähtis on kasvatada väeosa üldist vaimu õilsamusele.

2. Ülevaated jalgrattapataljonide PPP1, PPP2 ja PPP3 kümneaastasest tegevusest. Kol.-ltn. Strömbergi, kpt. Heleniuse ja kpt. Oksanenini kirjutised.

Nr. 13/15: „Suur isamaa sõber.“ Mis president P. E. Svinhuvud on isamaa eest teinud ja kannatanud. (P. E. Svinhuvud saadeti Vene ajal võimude poolt asumisele Siberisse.) Mag. E. Rääkköneni kirjutis.

2. „Ida sõda.“ Soomesse puutuvaid üksikasju 1853. a. puhkenud Vene-Türgi sõjast. — Arri Korhonen.

3. „Kuidas sündisid soome suusad,“ — tööstur J. Uusitupa.

4. „Lähemat suurühtkudest,“ — major E. Ahlfors.

5. „Vene sandarmiasutuse tegevusest Soomes surveaastail,“ — E. Parmanen. 6. „Rumeenia armee.“ 7. „Taktikast,“ — kpt. Kotilainen. 8. „Võõraste-legeion 100-aastane,“ kpt. Leo Rainio.

Nr. 16/17: „Sir Douglas Haig.“ Briti vägede ülemjuhataja Prantsusmaal Maaõhku sõjas. Charles Johnstoni sulest. 2. „Nõukogude-Vene õhujõududest,“ — major K. Sihvo.

Nr. 18/19: Ingerile ja Ida-Karjalale pühendatud erinumber. Rohkesti pilte kumbagist maast.

Nr. 23/24: „Jõu-liit“ (Voimaliitto). Selle sünd ja eesmärk. 1906. a. asutatud, hiljem kuni mitmekümne tuhande liikmearvu ni tõusnud venestastast koondisest. — E. Parmanen. 2. „Laskerelvade süüted“ II. — Major Einar Ahlfors. HM.

N.-VENE.

Voina i Revolutsia nr. 1, nr. 2 ja nr. 3 1931.

Esimeses raamatus on pühendatud artikleid ja pilte SSSR sõja- ja mereväe rahvakomissar K. E. Voroshilovile tema 50. sünnipäeva puhul.

R. Eidemann (Punase Sõja-akadeemia ülem) märgib Voroshilovi karjääri etapid, näidates, kuidas vabrikutöeline ja tsaariaegne põrandaalune agitator, Vene kodusõjas tõusis rinde juhiks ja 1925. a. Nõukogude Liidu sõja- ja mereväe rahvakomissariks.

S. Budennõi (punase ratsaväe inspektor) selgitab Voroshilovi teened ratsaväe organiseerimises ja juhtimises kodusõjas.

K. Sokolov-Strahov (Voina i Rev., 2. raamat) artiklis „K. E. Voroshilovi mõtteid meie aja sõja iseloomust“, näitab meile Voroshilovit sõjateadlasena ja sõjafilosoofina, märkides eriti Voroshilovi vankumatust tõekspidamistes. Voroshilov omavat palju tervet mõistust ja tahtjõudu, nagu seda olevat märgitud koguni välisajakirjanduses.

Motoriseeritud luurest. Motoriseeritud luursalk Kütidiviisi koosseisus. Ülesandeid ja norme PU — 1929 järele.

Rännakud ja mehhaniseeritud koondiste julgustusest rännakul (V. Volski ja M. Zarnikov).

Pioneri tehnilisest baasist (I. Galvin).

Andmeid sõjatehnikalisest varustusest Maailmasõjas (M. Zaharov). Endise Venemaa kohta käivaid andmeid: toodang tehnikas ei jõudnud järele nõudmisele. 1915. a. detsembris oli varidus sõjatehnilisele varustusele kõige suurem; näiteks okastraati nõuti kuus ca 2.200.000 puuda, tööstus suutis anda vaevalt 300.000 puuda.

Meieaja transport ja sõjaliste jõudude massilised veod (M. Panfilov).

Välisriikide sõjanduse ülevaates on artikkel Poola ohvitserkonna poliitilisest ja moraalsest seisundist. Autor selgitab, et poola ohvitserkonnas oli lahkkelisid mai 1926. a. riigipöördeni. Marssal Pilsudski mõjutab ohvitserkonna moraalset tõusu. Praegune poola ohvitserkond seisvat kõigiti kõrgemal, kui ta seda oli enne 1926. a. riigipööret.

A. Heronismust: Punaarmee kui proletaarsete diktatuuri armee olulisi erinevusi. Punaarmee kui proletaarsete riigi relv olevat täiesti uut, inimkonnale senitundmatu tüüpi armee, ta erinevat põhjalikult kapitalistlike riikide armeedest: ajaloolise ülesande, rahvaklassilise koosseisu ja oma sisemise organisatsiooni (struktuuri) poolest. Need kolm tunnust koos võetud, moodustavadki punaarmee olulise erinevuse teiste riikide armeedest. See kirjutus on pühendatud punaarmee selle osa intelligentsele vaikleste tegemiseks, kes avalikult on püüdnud seletada, et punaarmee on sisult seesama, mis teisedki armeed ja seepärast maksavad tema suhtes kõik sajadite jooksul maksvusele pääsnud sõjaprintsiibid. (Voina i Rev., 2. raam.)

B. Verhovski: Ratsaväe staapide organisatsioonist ja teenistus neis.

Strijevski: PVO (õhukaitses) suurte taktikaliste õppustel.

A. Mälkovski: Löögiarmee. Saksa 7. armee tegevusest 27. V — 5. VI 1918. a. Üldisi andmeid; operatsiooni ettevalmistus; prantslaste kaitsesõjandusest; võitluse käik (skeemid). Edu puhul sakslased laiendasid operatsiooni eesmärke, tekkis võitlus tiibadel, siis kriis ja operatsiooni vaibumine. Kokkuvõttes märgib autor, et sõda ei salli tardunud vorme: kõige parem ajalooline kogemus, kõige paremad eeskirjad ja kõige parem ettevalmistus on vaid sissejuhatuses sõtta. Sõda ise olevat etendus, mis nõuab leidlikke artiste etenduse enese ajal, peamiselt selleks, et rabada vastast ootamatute löökidega.

Andrejev: Õhulaevade (dirizablite) kasutamise sõjategevuses. Maailmasõja kogemusi. Saksamaa tulemusi õhulaevanduses. Tuleviku väljavaateid. Põhja-Ameerika ja Inglismaa huvi õhulaevanduse arengu vastu; Prantsusmaa õhulaevanduse küsimusis seni inertne; tema püüab olla lennuasjanduses esikohal.

Välisriikide sõjavägede ülevaates on pikem kirjutus taktikaliste õppuste korraldamisest Poola sõjaväes. (2. raamat.)

Voina i Rev. 3. raamat algab A. Lapčinski artikliga: Tuleviku õhusõda, milles autor refereerib äsjasurnud Itaalia tuntud kindral G. Doné vaateid õhusõja tulevikule. Doné arvates on õhujõududel tulevikusõjas otsustav sõna.

A. Kislov: Ungerni likvideerimisest. Mongoolia vabadusvõitluste lõpust 1921. aastal. 5. punaarmee osa Ungernilt juhitava võitluse likvideerimises. Likvideerimine olevat veninud pikapealseks, sest punaväge selles võitluses ei juhitud otstarbsett.

P. Läpin: Pealetung jõge forsseedes.

Välisriikide sõjavägede ülevaates tuuakse pikem kirjutus soomusautoasjandusest Poola sõjaväes.

Bibliograafia.

Richard Maria Remarque. Tee tagasi. (Der Weg zurück.) Berliin, 1931. 368 lhk. Hind 7.15 kr. (Kv. st. raamatukogu Nr. 19.978.)

Käesolev teos on öieti Remarque'i esimese teose „Im Westen nichts Neues“ järg. Teoses esinevad samad tegelased kui viimaseski, ainult mitte enam Maailmasõja tandrill. Sõda on lõpud, ja tegelased, frondisõdurid, põõmud tagasi oma kodudesse, mille hariliku elukäigu rahulikesse roopaisse neil esialgu on raske kohanedada. Sõdurite psühhilistest clamustest ja tunnetest sel puhul Remarque on suutnud anda haaravaid ja rohkesti huvipakkuvaid pilte.

K. Kr.

G. Brandt, kindral-ltn. Moodne ratsavägi. Tähelepanekuid selle kasutamisel, juhtimine, organisatsioon ja väljaõpe. (Moderne Kavallerie, Betrachtungen über ihre Verwendung, Führung, Organisation und Ausbildung.) Berliin, 1931. 140 lhk. Hind 5 kr. (Kv. st. raamatukogu Nr. 20.005.)

Autor, endine Saksa ratsaväe inspektor, käsitab Maailmasõjas ja rahuajal omandatud kogemuste põhjal mitmekülgset ratsaväe ülesandeid ja näitab kuidas ratsaväe juhtimine ning kasutamine praegu ja tulevikus peab arenema, andes ülevaatliku üldpildi tänapäeva ratsaväe ülesannetest. Võttes aluseks muudatusi ratsaväe taktikas pärast Maailmasõda, esitab autor oma teoses põhiideid käesoleva aja ratsaväe organisatsiooni ja väljaõppe korraldamiseks.

Raamatu sisukord: Ajalooline tagasiwaade. Väekoondise ratsaväe ülesanded. Juhtimine. Taktika. Organisatsioon. Väeüksuste ratsavägi. Väljaõpe. Lõpusõna.

K. Kr.

SISUSTIK: J. Tõrvand: Uutele alustele rajatud spordivõistlustest ja kehalise kasvatuse katsetest. A. Traksmann. Meie jalaväe väljaõpe ja punktilaskmine. — Tagavaraväl. õppused j. m.

Vastutav toimetaja kolonel A. TRAKSMANN. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli täin. 7.

EESTI PUNASE RISTI POLIKLIINIK

TALLINN, Niguliste 12, telef. 431-60.

Vastuvõtavad üle 70-ne arsti kõigil erialadel igal äripäeval kella 10—16^{1/2} ja 17—19^{1/2}.**Eesti Punase Risti masseerimise ja tervisevõimlemise asutus**

Tallinn, Niguliste 12, telef. 429-64. Avatud kella 9—19.

Mitmesugused massaasid, tervisevõiml., elektriravi, diatermia, galvan. ja farad. vool. neljarakkuvann (Vierzellenbad) ka **kombineeritud Haapsalu mudaga** (eriti jooksva, naistehaig. ja närvihaig.).**EESTI NOORTE PUNASE RISTI NAHATÖÖKODA**

TALLINN, Niguliste 12, telef. 432-73.

Valmistatakse eestilaadilisi kunstipäraseid nahatöid: aadresskaasi, albumeid, kirjamappe, käekotte, rahataskuid, karpe, blokke, raamatute ilukõiteid j. n. e.

Igasugused tellimised kingitusteks jne. täidetakse kiirelt ja korralikult.

Teatan oma austatud ostjaskonnale, et 1. skp. minu

mööbliäri

on Pikalt tän. 30

üle viidud
Pikale tän. nr. 39

Seedorfi majja.

Julgen loota, et minu ostjaskond ka uutes ruumides mulle samasugust usaldust avaldab nagu ta üles näidanud mitme minu äritegev. aasta jooksul.

N. SOKOL,

Pikk tän. 39, telefon 32-69.

Tarvitage ainult tuntud Rootsi MÖÖBLI- JA AUTO-POLSTERDAMISNAHKA.

Soome

**NESTOR SEEPI
NEVSKI KÜÜNLAID
JA BENZIIT SEEPI.**

Soomes hästi tuntud

KUMMITEOLLISUUS O/Y.**PARA** kalossid ja kummikontsad

Ainuesindaja:

EMIL KUMENIUS,

Tallinn, Lai tän. nr. 9, telef. 12-86.

Mehaaniline puutööstus ja kastivabrik Ins. TH. SEISLER

Tallinnas, Tondi tän. 16, kõnetr. 6-77.

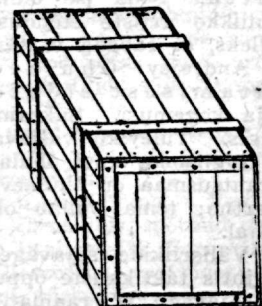

Valmistab mehaanilisel teel läbikuivast materjalist

aknaid, uksi, treppe jne.

Õunakaste, munakaste, pakk-kaste, shokolaadikarpe

soovitud mõõdus, saetud, hõõveldatud, punnitud jne.

Töö headuse eest vastutan. ** Hinnad võistluseta.

Toimetus ja tallus Toompeal, Toomkooli tän. 7. Kõnetr.: Sõjaväe 163.

A.-S. „ÜHISELU“ trükk, Tallinn, Pikk tän. nr. 42.

Firma
prov. R. Scheibe

Omanik A. B. SCHVALBACH
Tallinn, S. Tartu 14, telef. 304-93.

Soovitan oma laost

kallite välismaa tervisrohu mineraalvete asemel kodumaal valmistatud kunstlikku mineraalvett, mis-sugune sisaldab täpsalt neidsamu ollusi, milledest on valmistatud välismaa veed, originaal analüüside järgi, tervishoiu peavalit-suse loaga alatise arstliku järevalve all, magistri juhatusel.

Alatiselt värskelt laost saadaval.

A.-S. „Eesti Reisibüroo“

Peakontor: Tallinn, Pikk tän. nr 6.
Tel. 433-20 & 433-21.

Osakonnad: Tartu, Suurturg 7. Tel. 3-72.
Pärnu, Rüütli tän. „Endla“
majas. Tel. 113.

Telegrammide aadress: „ERBO“, Tallinn
resp. Tartu, Pärnu.

Raudteepiletite eelmütik:

- a) Kodumaal kõikidesse jaamadesse
- b) Välismaale kõikidesse suure-matesse jaamadesse.

Esitused ja agentuur kõikidelt suure-matelt Euroopa reisibüroodelt.

Ringreisupiletid turistidele.

Rahavahetus ja valuuta müükreisijatele
Välismaa passide ja viisumite muret-semine.

Laevasõidu piletid kõikidele kodumaa
ja Baltimere liinidele.

Ookeanilaevade piletid inglise, Saksa,
Prantsuse, Rootsi ja Ameerika liini-del kõikidesse maailmaosadesse.

Kanadasse piletid Canadian Pacific
Railway Co. liini peale.

Õhusõidupiletid „AERO“ ja
D E R U L U F T'i liinidele.

G. BIRK'i

auru-värvimise ja keemi-lise puhastuse tööstus
Tallinnas

MAAKRI T. 23. TEL. 309-18.

Vastuvõtmise ja väljaandmise koht
Raekoja pl. 13, telef. 429-28.

(Ohvitseride kasiino kõrval)

Ülikondade, palitute jne. pressi-mine ja riide dekateerimine —
ühe päeva jooksul.

Tööhinnad alandatud.

K.- ü.

„MINERAAL“

S. BERNER & P. SANDER

Tallinn, Inseneri tän. 3. Tel. (2)32-38.

Bensiin,

petrooleum,

nafta,

auto- ja

määrdeõlid.

Kõrgeväärtuslik kaup, õiglased ja odavad hinnad.

Bensiinijaamad Tallinnas:

Inseneri tän. 3, ühes autode pesemisega.

Vaksali puiestee 2.

Aktsia-Selts

VENNAD KIMBERG

Tallinnas.

KONTOR: Rüütli 4, tel. (2)18-07. **VABRIK:** Katusepapi 35, tel. 304-34.

Soovitab:

Omasi vabrikust:

Ehitus ja eriotstarbe naelu. Haljast, põletatud ja vasetatud traati.

Omasi kaubalaosi:

Rootsi ja inglise katuseplekki. Musta raudplekki. Kõiksugu ehitustarbeid ja tööriistu. Aknaklaasi, maalrivärve jne. jne.

SAKU ÕLLETEHAS^{A/S}

ASUTATUD 1876.

PÕHIKAPITAL KR. 1.500.000.

ÕLU JA MÕDU

JUHATUS TALLINNAS

PEALADU: TALLINN, SUUR KLOOSTRI TÄN. 10/12.

TELEFONID: (2)17-48 ja (2)32-86.